

תורה אור • الباراشات וירא • مامار 2

ארדה נא וגו'

«سأنزل الآن [وأنظر]»

יֵעֲלֶמֶ ה' כָּל שֵׁי' עַל נְחוּ «מְכוּשׁוֹף וּמַעֲלוּם», מִן גֵּיזֵר אֲנִי יִדְחַל עֲלֵמֵהּ בִּי הַמַּעֲלוּם.
ו«עֵינֵי הַבִּיטָה» לִי ה' הִיא אוֹעִיָּה הַשִּׁפּוֹת הַמִּנְתִּיקָה (סְפִירוֹת, Sefiros) וְהַמַּלְאִיקָה,
הַלִּי יִרְתַּע הַחֵקֶם מִן חֲלָלֶיהָ מִן הָאֲסָף; אֲמָ «سأنزل وأنظر» הִנֵּה נִזּוֹל הָאִיְחָסָן
(חֶסֶד, Chesed), הַלִּי יִנְטֵר אֶל הַזִּמְנֹת נִפְשָׁהּ וְיִלְתַּמֵּס וְיִהְיֶה לַאֲסַחְקָא.

إهداء تكريماً لـ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

والد الربيبي، ريب ليفي يتسحاق

LikuteiTorah.com

الباراشا الحاسيدية

/likuteitorah.com/ar/torah-ohr/vayeira/2

الفكرة المحورية

يعلم **ה'** كل شيء على نحو «مكتشف ومعلوم»، من غير أن يدخل علمه في المعلوم. و«العيون الجائلة» ل-**ה'** هي أوعية الصفات المنبثقة (**ספירות**, Sefiros) والملائكة، التي يرتفع الحكم من خلالها من الأسفل؛ أما «سأنزل وأنظر» فهو نزول الإحسان (**חסד**, Chesed)، الذي ينظر إلى الوقائع نفسها ويلتمس وجهًا للاستحقاق.

في كل قسم: النص العبري، ثم الترجمة، ثم شرح موجز تحت خط ذهبي. والأرقام الصغيرة في النص العبري هي أرقام الحواشي في النهاية.

خلاصة المآمار

تبدأ المقالة (**מאמר**, maamar) بأسئلة عن كلام **ה'** بشأن سدوم: لماذا جاء التعبير عن «صرختها» و«التي وصلت» بصيغة المؤنث، ولماذا ينبغي ل-**ה'** الذي يرى كل شيء من السماء، أن «ينزل وينظر»؟ للإجابة، يتناول العلتر ربي (**אדמו"ר הזקן**) إشكال الفلاسفة: كيف يمكن للواحد البسيط أن يعلم تفاصيل لا تُحصى من غير أن يصير متعددًا؟ وتجيب عبارة الحكماء «مكتشف ومعلوم» عن ذلك: فعلم **ה'** لا يدخل في ما يعلمه. ومع ذلك، يتحدث الكتاب المقدس عن «عيون» **ה'** التي تجول في الأرض. وهذه العيون هي أوعية الصفات المنبثقة والملائكة، التي ترتفع الأعمال من خلالها إلى الأعلى، بينما يعلم النور اللانهائي (**אור אין סוף**, Or Ein Sof) الذي في داخلها على نحو «مكتشف ومعلوم». وتميز حاشية مطولة بين المعرفة (**דעת**, Daas) العليا المحيطة، التي تعلم من غير أن تتفاعل (وهي مفتاح فهم العلم السابق والاختيار الحر)، وبين المعرفة السفلى في الأوعية، التي يترتب عليها الثواب والعقاب. واتباعًا للزohar (**זהר**)، فإن «العيون» المؤنثة هي ملائكة الملكوت (**מלכות**, Malchus) والحكم، أما المذكرة فهي ملائكة الوجه المصغر (**ז"א** / **זעיר אנפין**, Z'eir Anpin) والإحسان. ارتفعت صرخة سدوم عبر القناة المؤنثة؛ أما «سأنزل وأنظر» فهو نزول الإحسان، كالنظر لا السماع، لقراءة الوقائع نفسها من جهة الاستحقاق.

مخطط عام

- 1 الأسئلة حول الآية**
لماذا جاءت الصيغ مؤنثة، ولماذا ينبغي ل-**ה'** أن «ينزل وينظر»؟ الصرخة هي حكم الملكوت. 19
- 2 «مكتشف ومعلوم»**
إشكال الفلاسفة بشأن العناية والتعدد؛ علم **ה'** لا يدخل في ما يعلمه؛ والعيون الجائلة تثير سؤالًا جديدًا تجيب عنه الأنوار والأوعية. 3-29
- 3 العيون بوصفها أوعية**
ترتفع الأعمال عبر الملائكة وأوعية الملكوت في عالم الانبثاق (**אצילות**, Atzilus)؛ والجَوْلان من خصائص الأوعية، بينما يعلم النور الذي فيها على نحو «مكتشف ومعلوم». 7-49
- 4 إضافة: المعرفة العليا والمعرفة السفلى**
تعلم المعرفة العليا المحيطة من غير تفاعل، وهي مصدر العفو؛ أما المعرفة السفلى في الأوعية فيترب عليها الثواب والعقاب؛ العلم السابق والاختيار؛ «العين الكريمة» ليوסף وفقدان سدوم لها. 13-89
- 5 العيون المؤنثة والمذكرة**
من الزohar: العيون المؤنثة ملائكة الملكوت، والمذكرة ملائكة الوجه المصغر؛ ارتفعت الصرخة عبر الملكوت، وينزل **ה'** بالإحسان. 17-149

يمكن عرض كل قضية على نحو يدعو إلى الإدانة أو الاستحقاق؛ ويُظهر الطوفان وقربان نوح (נח) كيف يحوّل الإحسان الاستدلال نفسه إلى استحقاق؛ «سأنزل» بوصفه نورًا مباشرًا ينزل إلى الحكم.

الخطوط الثلاثة للصفات المنبثقة؛ فالرؤية من الخط الأيمن الطويل للحكمة (חכמה, Chochmah) والإحسان، والسماع من الفهم (בין, Binah) في اليسار؛ تُسمع الصرخة، وينزل ה' لينظر.

المفاهيم الأساسية

مكشوف ومعلوم גלוי וידוע

عبارة الحكماء التي تصف علم ה': كل شيء مكشوف أمامه ببساطة، من غير أن يدخل فكره في ما يعلمه أو يتأثر به. وهي تحل إشكال كيف يمكن للواحد البسيط أن يعلم تفاصيل لا تُحصى.

الأنوار والأوعية אורות וכלים

لكل صفة من الصفات المنبثقة، أي لكل صفة (ספירה, Sefirah)، وعاء (هو الصفة نفسها، مثل الإحسان أو الشدة (גבורה, Gevurah)، يحددها ويعرفها) ونور في داخلها، وهو إشعاع من اللامتناهي (אין סוף, Ein Sof)، ليس أيًا من الصفات.

عيون ה' الجائلة עיני ה' משוטטים / עיניו משוטטות

أوعية الصفات المنبثقة والملائكة التي تتلقى منها، والتي تُرصد الأعمال الصادرة عن الذين في الأسفل وتُرفع من خلالها إلى الأعلى. وتشير الصيغة المذكورة إلى الوجه المصغر والإحسان، والمؤنثة إلى الملكوت والحكم.

المعرفة العليا والمعرفة السفلى דעת עליון ודעת תחתון

المعرفة العليا محيطة؛ فهي تعلم كل شيء من غير أن تسري في الصفات، ولذلك لا ينشأ عنها أي تفاعل، وهي مصدر العفو. أما المعرفة السفلى فتتلبس بالأوعية ويترتب عليها الثواب والعقاب.

النور المباشر والنور العائد אור ישר ואור חוזר

نور ينزل من الأعلى إلى الأسفل (الإحسان)، ونور يرتفع من الأسفل إلى الأعلى (قوى الشدة (גבורות, gevuros)). ترتفع الصرخة كالنور العائد؛ و«سأنزل» هو النور المباشر للإحسان.

الطويل والقصير والمتوسط חד אריך וחד קציר וחד בינוני

الخطوط الثلاثة للصفات المنبثقة: يمتد خط الإحسان الأيمن إلى أبعد مدى، ولا يصل خط الشدة الأيسر إلا إلى الأشد استحقاقًا، أما الخط الأوسط فيشفق على كل من يحتاج إلى ذلك.

الأسئلة حول الآية

1 ארדה נא וגו'. הנה הכצעקתה הוא לשון נקבה וכן הבאה. ועשו לשון נקבה ולשון זכר.¹ וגם להבין מהו ארדה נא ואראה הלא משמים הביט² ה'.

«سَأَنْزِلُ الْآنَ [وَأَرَى]» إلخ. إن عبارة «بحسب صرختها» (הכצעקתה, haktza'akasah) مؤنثة، وكذلك «التي أتت» (הבאה, haba'ah), أما «فعلوا» (עשו, asu) فهي صيغة مشتركة بين المؤنث والمذكر. وينبغي أيضًا أن نفهم معنى «سَأَنْزِلُ الْآنَ وَأَرَى»: أفليس «قد أطلّ ه' من السماء»؟

يفتح المقال (מאמר, maamar) بكلام ה' قبل تدمير سدوم (التكوين 18:21): «سَأَنْزِلُ الْآنَ وَأَرَى هل فعلوا ذلك كلّ بحسب صرختها التي أتت إليّ». وينبّه الأتر ربي (אדמו"ר הזקן) إلى مخالفة نحوية: «صرختها» و«التي أتت» مؤنثتان، في حين أن «فعلوا» (עשו, asu) صيغة جمع تصلح للمؤنث أو للمذكر. وي طرح سؤالًا ثانيًا أيضًا: لماذا يحتاج ה' إلى أن «ينزل» و«يرى»، مع أن الكتاب يقول إنه يطلّ من السماء ويرى كل شيء؟

אך פי' הכצעקתה היינו הצעקה העולה מבחי' מדת הדין שהיא בחי' מדת מלכות שנק' דין דינא דמלכותא דינא³ רק שהוא דינא רפיא מלך במשפט יעמיד ארץ⁴ וז"ש [וזהו שכתוב] הכצעקתה הבאה⁵ וכמ"ש בערב היא באה.⁶

لكن معنى «بحسب صرختها» هو: الصرخة الصاعدة من مستوى صفة الحكم، وهو مستوى صفة الملكوت (מלכות, Malchus)، التي تُسمّى حكمًا (דין, din)، [كما في] «قانون (דינא, dina) المملكة قانون»؛ غير أنه حكم لّين، [كما في] «الملك بالعدل يثبّت الأرض». وهذا هو [معنى] «بحسب صرختها التي أتت» (הבאה, haba'ah)، كما كُتب: «في المساء كانت تأتي» (באה, ba'ah).

يتعلق الجواب الأول بصيغ التانيث. فالصرخة هي شكوى الحكم على سدوم، والحكم من خصائص الملكوت، وهي الصفة المنبثقة المؤنثة (ספירה, Sefirah). ولفظ **דין** يعني الحكم والقانون؛ لذا يرتبط الملكوت، أي «المملكة»، بالحكم من خلال القاعدة التلمودية: «قانون المملكة قانون». ومع ذلك، فهذا حكم «لّين»، مثل ملك يرسّخ عدله الأرض بدلًا من أن يدمرها. ثم يُستشهد بصيغة «جاءت» المؤنثة (באה, ba'ah) في آيتين ترد فيهما امرأة جاءت؛ وهذا تلميح إلى الملكوت، إذ إن راحيل (רחל) اسم للملكوت في علم القبّالا، أي التقليد الباطني اليهودي (קבלה, Kabbalah)، كما أن المساء وقت للحكم.

«מכשوف ומעלום»

2 ורחל באה. ⁷ וביאור הענין הנה מתחלה יש להקדים לשון השגור ⁸ בדחז"ל [בדברי חכמינו זכרונם לברכה] גלוי וידוע לפני מי שאמר ⁹ והיה העולם. ¹⁰ גלוי וידוע דייקא.

[ו] «وجاءت راحيل (רחל)»; أي: «جاءت» (بאה, ba'ah). وبيان الأمر: ينبغي أولاً أن نهمد [ب]التعبير الشائع في أقوال حكمائنا، ז"ל: «مكشوف ومعلوم أمام من تكلم فكان العالم». «مكشوف ومعلوم»، على وجه الدقة.

إن عبارة «وجاءت راحيل» تتم الآيات بالفعل المؤنث «جاءت» (ba'ah). ثم يستهل الأثر ربي (أدم"ר הזקן) البيان الكامل بتقديم عبارة شائعة في التلمود: «مكشوف ومعلوم أمام من تكلم فكان العالم». وهو يشدد على دقة الصياغة: «مكشوف ومعلوم»، إذ ستقوم عليها الإجابة كلها.

כי הנה הפילוסופים נלאו להשיג ענין ההשגחה פרטית ¹¹ כמו אין אדם נוקף אצבעו מלמטה ¹² אא"כ [אלא אם כן] מכריזין עליו מלמעלה דקשה להם כיון

ذلك أن الفلاسفة أُعْيُوا [أنفسهم] في محاولة إدراك مسألة العناية الخاصة بكل فرد، كما في القول: «لا يصدم الإنسان إصبعه في الأسفل إلا إذا أعلن بشأته من الأعلى»؛ فهذا يشكل عليهم، إذ إن...

جهد الفلاسفة في فهم أن ה' يرعى كل تفصيل في العالم، كما يعبر عن ذلك قول التلمود إن الإنسان لا يصدم إصبعه حتى صدمة يسيرة في الأسفل إلا إذا قُضي بذلك من الأعلى.

שהוא ית' יחיד ומיוחד אחד האמת וא"כ איך יתכן ידיעת הש"י [השם יתברך] הפרטים וההשגחה פרטי לתת דעתו על ענינים רבים שהרי זה בחי' רבוי. ^{13, 14, 15}

إنه، تبارك، واحد متفرد، الواحد الحق؛ فكيف يتسنى [أن يكون] ل ה' علم بالتفاصيل وعناية خاصة بكل فرد، [وأن يوجّه] اهتمامه إلى أمور كثيرة، مع أن ذلك مظهر من مظاهر الكثرة؟

تكمّن صعوبتهم في أن ה' واحد بسيط على الإطلاق. ويبدو أن معرفة تفاصيل لا تُحصى والاعتناء بكل واحدة منها يقتضيان انقسام الذهن إلى أمور كثيرة، مما يُدخل الكثرة في وحدانية ה'.

3 וחז"ל [וחכמינו זכרונם לברכה] כיוונו לתרץ זה בדבור אחד באמרם גלוי וידוע לפני כו' שאין ידיעתו ית' ¹⁶ כדמיון ידיעת האדם איזו דבר שדעתו השיג

وقصد حكمائنا، ז"ל، أن يحلّوا هذا الإشكال بعبارة واحدة، بقولهم: «ظاهر ومعلوم أمام [هـ]» إلخ؛ أي إن علمه، تبارك، ليس كعلم الإنسان بشيء ما، حين يدركه عقله

إن عبارة الحكماء «ظاهر ومعلوم» تجيب الفلاسفة بكلمة واحدة. فعلم الإنسان مختلف: إذ لا يعرف الشيء أولاً، ثم يتوصل إليه عقله ويدركه.

הדבר ומתחלה לא ידעו וכשיודע הדבר הרי דעתו מלובשת בידיעה זו¹⁷ ומחשבה זו שנותן דעתו להשיגה וקודם ידיעתו היה דעתו פנוי וה"ז [והרי זה] בחי' שינוי והתפעלות

الشيء، وفي البداية لم يكن يعرفه؛ وحين يعرفه يكون عقله مندرجًا في هذا العلم وفي هذا الفكر، إذ يوجّه ذهنه لإدراكه؛ وقبل أن يعرفه كان عقله خاليًا منه. وهذه حالة من التغيّر والتأثر.

حين يعرف الإنسان شيئًا، يصبح عقله مستغرقًا في ذلك الفكر؛ وقبل ذلك كان خاليًا منه. لذلك ينطوي العلم الإنساني على التغيّر والتأثر بالشيء المعلوم.

משא"כ למעלה ידיעתו ית' שיודע כל העולמות ופרטיהן אין הענין שדעתו מתלבשת ונתפסת בזה אלא
أما في العلو، فالأمر ليس كذلك. فعلمه، تبارك، الذي به يعلم جميع العوالم وتفاصيلها، لا يعني أن عقله مندرج فيها أو واقع في قبضتها، بل

ليس علم ה' بجميع العوالم وتفاصيلها على هذا النحو؛ فعقله لا يصبح مستغرقًا فيما يعلمه ولا واقعًا في قبضته.

ע"ד גלוי וידוע שהכל גלוי וידוע לפניו ית' ממילא וא"צ [ואין צריך / ואינו צריך] להיות נתפס ומתלבש בהדבר לידע

هو على نحو «ظاهر ومعلوم»: فكل شيء ظاهر ومعلوم أمام [هـ]، تبارك، من تلقاء نفسه، ولا يحتاج إلى أن يقع هو في قبضة الشيء وأن يندرج فيه لكي يعرفه.

كل شيء «ظاهر ومعلوم» أمامه ببساطة، من تلقاء نفسه. فهو لا يحتاج إلى التوجه نحو الشيء والاندراج فيه لكي يعرفه.

(במכש"כ [במכל שכן] ממה שמחיה ומהווה הדבר שלא ע"י התלבשות בהדבר כ"א על ידי היותו סוכ"ע. וכ"ש [וכל שכן] וק"ו שידיעת הדבר ופרטיו א"צ [אין צריך / אינו צריך] להיות ע"י התלבשות ותפיסה בהדבר כו')

(وهذا أولى بكثير، بالنظر إلى أنه يحيي الشيء ويوجده لا بأن يكون متلبسًا به، بل بكونه النور المحيط بجميع العوالم (סובב כל עלמין, sovev kol almin). فبالأحرى والأولى، لا يلزم أن تكون معرفة الشيء وتفاصيله بالتلبس به ووقوعها في قبضته، إلخ.)

هذا استدلال بالأولى (ק"ו, kal vachomer): إن ה' يحيي كل مخلوق ويوجده لا بالاندراج فيه، بل بكونه النور المحيط بجميع العوالم، فيؤثر فيه من وراء ذلك المخلوق. فإذا لم يتطلب إيجاد الشيء وإبقاؤه حيًا الاندراج فيه، فمن باب أولى أن معرفته لا تتطلب ذلك.

וכיון שהוא גלוי וידוע אין שייך כלל קושייתם שהוא בחי' רבוי כי זה אינו רק במין ידיעת האדם שא"א לו לידע דבר כ"א ע"י שדעתו ומחשבתו מתלבשים בידיעת הדבר.

ובמא' «ظاهر ومعلوم»، فلا محلّ إطلاقاً لإشكالهم القائل إن في ذلك تعدّداً؛ إذ لا يكون الأمر كذلك إلا في ضرب المعرفة الإنسانية، حيث لا يستطيع الإنسان معرفة شيء إلا بأن يندرج عقله وفكره في معرفة ذلك الشيء.

ما دام علم ה' «ظاهراً ومعلومًا»، يزول اعتراض الفلاسفة. فالتعدد لا ينشأ إلا في العلم الإنساني، حيث ينبغي للعقل أن يندرج في كل شيء يعلمه.

וזהו כי לא מחשבותי מחשבותיכם¹⁸ כו' כי הוא גלוי וידוע כו' (והמשכיל יבין דקות הדברים ולא כל מוחא סביל דא).

وهذا هو معنى «لأن أفكارى مغايرة لأفكاركم» إلخ؛ إذ إن الأمر «ظاهر ومعلوم» إلخ. (ومن كان فطناً أدرك دقة هذه الأمور؛ فليس كل عقل يطبقها).

تُقرأ آية إشعياء «أفكارى مغايرة لأفكاركم» في ضوء ذلك: فعلم ה' من نوع مختلف تماماً عن علمنا. ويضيف آدمي"ר הזקן أن هذه المسألة دقيقة، ولا يطبقها كل عقل.

והנה כתיב¹⁹ (זכרי' [זכריה] סי' ד') שבעה אלה עיני²⁰ ה' המה משוטטים בכל הארץ וכתוב (ד"ה [דברי הימים] ב' י"ו ט') כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ.²¹

والآن، ورد (زكريا، الإصحاح 4): «هؤلاء السبعة هم عيون ה'، وهي تجول (משוטטים, meshotetim) في الأرض كلها»؛ وورد (دברי הימים ב 9:16): «لأن عيني ה' تجولان (משוטטות, meshotetos) في الأرض كلها».

يبدأ هنا إشكال جديد. تصف آيتان «عيون» ה' بأنها «تجول» في الأرض كلها، مرةً بفعل مذكر (meshotetim)، ومرةً بفعل مؤنث (meshotetos).

ויש להבין דענין משוטטים ומשוטטות משמע שנמשך לראות ולעיין הדבר על ידי ראייה זו והרי זה כמו בחי' התלבשות בהדבר הנראה וידוע וזה לכאורה הפך ממ"ש בפי' גלוי וידוע.

وينبغي أن نفهم هذا: فلفظ «التجول» (משוטטים, meshotetim; משוטטות, meshotetos) يوحي بأن [النظر] يمتدّ ليرى الشيء ويتأمله بوساطة هذه الرؤية؛ وهذا أشبه بحالة التلبّس بالشيء المرئي والمعلوم. ويبدو أن هذا نقيض ما قيل في تفسير «مكشوف ومعلوم».

يوحي «التجول» بالخروج للنظر في الأشياء وفحصها، وهذا يبدو كأنه عين دخول الذهن في الشيء الذي نفاه تعبير «مكشوف ومعلوم».

אך הענין כי נודע שבע"ס [שבעשר ספירות] יש אורות וכלים²² כי בחי' חו"ג [חסד וגבורה] זהו בחי' כלי²³ אבל האור הוא הארה מא"ס ב"ה דלאו מכל אינון מדות איהו כלל

לكن التفسير هو أنه، كما هو معروف، توجد في الصفات المنبثقة (ספירות, Sefiros) العشر الأنوار والأوعية (אורות וכלים, Oros v'Keilim). فمستوى (בחינה, bechinah) الإحسان (חסד, Chesed) والشدة (גבורה, Gevurah) هو مستوى الوعاء؛ أما النور فهو إشعاع من اللامتناهي (אין סוף, Ein Sof), تبارك وتعالى، [الذي قيل فيه]: «ليس هو من أي من هذه الصفات على الإطلاق».

تقوم الإجابة على التعليم المعروف بأن لكل واحدة من ספירות العشر نوراً ووعاء. والصفات مثل חסד וגבורה هي الأوعية، بينما النور فيها إشعاع من אין סוף، الذي ليس في ذاته واحداً من هذه الصفات، كما يذكر تيكوني زوهار (תיקוני זוהר) في دعاء الافتتاح «افتتح إليהو» (פתח אליהו, Patach Eliyahu).

רק שהאור מתלבש בהכלי שהוא חו"ג [חסד וגבורה] ושאר המדות שהן נקראים בחינת כלים שהם מגבילים את האור ובהן

غير أن النور يتلبس بالوعاء، أي بالإحسان والشدة وسائر الصفات، التي تُسمى مستوى الأوعية لأنها تحدّ النور. وفيها يتلبس النور بالأوعية، أي بصفات الإحسان والشدة وسائر الصفات. وتُسمى أوعية لأنها تحدّ النور وتعيّن حدوده.

ועל ידם נמשך האור להיות נבראים בע"ג [בעלי גבול / בעל גבול] להיות התהוות מיכאל וגבריאל מחנה מיכאל מקבלים מבחי' חסד²⁴ וגבריאל מבחי' גבורה שא"א להיות המשכה זו מהאור עצמו כ"א ע"י הכלים.

وبواسطتها يُنزل النور ليمنح الحياة للمخلوقات المحدودة، فيوجد ميخائيل (מיכאל) وجبرائيل (גבריאל): فمعسكر ميخائيل يتلقى من مستوى الإحسان، وجبرائيل من مستوى الشدة. إذ لا يمكن أن يأتي هذا الإنزال من النور نفسه، بل لا يكون إلا بواسطة الأوعية.

يصل النور بهذه الأوعية إلى المخلوقات المحدودة، ومن أمثلتها الملائكة: يتلقى معسكر ميخائيل من الإحسان، وجبرائيل من الشدة. ولا تستطيع الكائنات المحدودة أن تتلقى مباشرة من النور اللامتناهي؛ فلا بد أن يمرّ إليها بواسطة الأوعية.

כמו שא"א להיות השפעת כסף וזהב מהנשמה אא"כ [אלא אם כן] מלובשת בגוף ונותנת הנשמה צדקה לעני ע"י היד הגשמי.

كما لا يمكن أن يصدر عن النفس عطاء من الفضة والذهب ما لم تكن متلبسة بجسد، وتعطي النفس الصدقة للفقير بواسطة اليد الجسدية.

هذا تشبيه: لا تستطيع النفس أن تعطي المال لفقير ما لم تكن متلبسة بجسد وتستخدم يداً جسدية. وهكذا أيضاً لا يؤثر النور الإلهي في الخلق إلا بواسطة الأوعية.

العيون بوصفها أوعية

4 והנה כמו כן ע"י הכלים דע"ס [דעשר ספירות] הוא ג"כ בחי' העלאת הזכות וחוב של כל נברא

والآن، كذلك، من خلال أوعية الصفات المنبثقة (ספירות, Sefiros) العشر، يحدث أيضاً رفع استحقاق كل مخلوق وإثمه.

فكما يصل النور إلى الخلق من خلال الأوعية، كذلك يرتفع سجل استحقاقات كل مخلوق وأخطائه عبر الأوعية.

כי ע"י שהאדם עובר עבירה קונה לו קטיגור אחד²⁵ נעשה פגם וכתם באותו המלאך הממונה ע"ז כי יש

מלאכים שמקבלים ממדה זו ויש ממדה זו כנ"ל בענין מיכאל וגבריאל כו'

فحين يرتكب الإنسان معصية، «يكتسب لنفسه متهماً واحداً»: إذ يحدث عيب ووصمة في ذلك الملاك الموكل بهذا [الأمر]. فهناك ملائكة تتلقى من هذه الصفة، و[ملائكة تتلقى] من تلك الصفة، كما سبق ذكره بشأن ميخائيل (ميכאל) وجبرائيل (גבריאל)، إلخ.

المعصية، بحسب تعبير المشناه، «تكتسب متهماً»: فهي تترك عيباً في الملاك المكلف بذلك الأمر. والملائكة أنواع مختلفة، فمنها ما يستمد من الإحسان (חסד, Chesed)، ومنها ما يستمد من الشدة (גבורה, Gevurah)، كما في حال ميخائيل وجبرائيل.

ומלאך זה מעלה הדבר למלאך גבוה ממנו עד שמתעלה בכלים דע"ס [דעשר ספירות] דמלכות דאצי'

המתלבשים בבי"ע ובתוך הכלי מלובש האור מא"ס ב"ה.

وهذا الملاك يرفع الأمر إلى ملاك أعلى منه، حتى يرتفع إلى أوعية العشر ספירות التابعة للملكوت (מלכות, Malchus) في عالم الانبثاق (אצילות, Atzilus)، المتلبسة في عوالم الخلق (בריאה, Beriah)، والتكوين (יצירה, Yetzirah)، والفعل (עשיה, Asiyah)؛ وفي داخل الوعاء يتلبس النور الصادر عن اللامتناهي (אין סוף, Ein Sof)، المبارك هو.

يرفع ذلك الملاك الأمر إلى ملاك أعلى منه، وهكذا دواليك، حتى يبلغ أوعية الملكوت في عالم الانبثاق، المتلبسة في العوالم السفلى: الخلق والتكوين والفعل. وفي داخل تلك الأوعية يوجد النور اللانهائي (אור אין סוף, Or Ein Sof).

5 ונמצא ע"י הכלים מתעלה להאור א"ס ב"ה המלוכש בהכלים דע"ס [דעשר ספירות]. ולכן נאמר ע"ז עיניו משוטטות שהוא בחי' הכלים דע"ס [דעשר ספירות]. וגם המלאכים המקבלים מהם²⁶ נק' מארי דעינין²⁷ ויש מארי דאודנין.

ויترتب עליו ذلك أن [المادة] ترتقي بواسطة الأوعية إلى النور اللانهائي (אור אין סוף, Or Ein Sof), مباركاً هو، المتلبس في أوعية الصفات المنبثقة (ספירות, Sefiros) العشر. ولذلك قيل في هذا: «عيناه تجولان»، وهذا هو مستوى أوعية ספירות العشر. والملائكة الذين يتلقون منها يُسمَّون هم أيضاً «سادة العيون»؛ وهناك [أيضاً] «سادة الآذان».

أي إن الفعل يرتقي عبر الأوعية حتى يبلغ אור אין סוף المتلبس فيها. وعبارة الآية «عيناه تجولان» تشير إلى هذه الأوعية، والملائكة الذين يتلقون منها يُسمَّون بالاسم الآرامي «سادة العيون»؛ وإلى جانبهم ملائكة آخرون يُسمَّون «سادة الآذان»: ملائكة مهمتهم الرؤية، وملائكة مهمتهم السماع.

6 והם משוטטים בכל הארץ כמאמר דע מה למעלה ממך²⁸ עין רואה²⁹ כו' ובהכלים שייך לומר משוטטים בבחינת התלבשות בהדבר.

وهي تجول في الأرض كلها، كما في القول: «اعرف ما فوقك: عينٌ ترى» إلخ. وأما الأوعية، فيصح أن يقال إنها «تجول»، بمعنى أنها تتلبس بالشيء.

فهذه «العيون» تجول في الأرض كلها، كما تقول المشناة: «اعرف ما فوقك: عين ترى وأذن تسمع». والحديث عن «التجوال»، أي الخروج إلى الشيء، يلائم الأوعية، لأنها تدخل فيما ترصده.

ובהם וע"י מתעלה הדבר בבחי' האור המלוכש בתוכן מא"ס ב"ה והוא ע"ז גלוי וידוע³⁰ שידיעה זו שבכלים דע"ס [דעשר ספירות] שעל ידי עיניו משוטטים היא בחי'

وفيها وبواسطتها يرتقي الأمر إلى مستوى النور المنبثق عن اللامتناهي (אין סוף, Ein Sof)، ה', والمتلبس فيها؛ وهذا على نحو «ظاهر ومعلوم»: فهذه المعرفة في أوعية الصفات المنبثقة العشر (ספירות, Sefiros)، التي [تأتي] من خلال «تجول عيناه»، هي في مستوى

من خلال الأوعية يصل الأمر إلى אור אין סוף المتلبس فيها. وفي هذا المستوى، تكون المعرفة التي تجمعها العيون الجائلة معلومة على نحو «ظاهر ومعلوم».

גלוי וידוע לאור א"ס ב"ה המלובש בהכלים כיון שהאור באמת לאו מכל אינון מדות איהו כלל אע"פ
[אף על פי] שמלובש בהכלי כו'.

«ظاهر ومعلوم» للنور اللانهائي (אור אין סוף, Or Ein Sof), ה', المتلبس في الأوعية؛ إذ إن النور في الحقيقة «ليس من أي من هذه الصفات» قط، مع أنه متلبس بالوعاء، إلخ. وذلك لأن النور، وإن كان متلبسًا بالأوعية، ليس في الحقيقة واحدًا من الصفات. ولذلك فإن «التجوال» من شأن الأوعية وحدها، أما النور الذي فيها فيعلم من غير أن يدخل في أي شيء.

7 וזהו תירוץ לקושיית הפילוסופים שאין ידיעה והשגחה זו גורם בחי' רבוי כי ההשגחה ע"ד עיניו משוטטות הוא ע"י הכלים כנ"ל

وهذا هو جواب سؤال الفلاسفة: إن هذه المعرفة وهذه العناية لا تسببان [حالًا من] التعدد؛ لأن العناية على نحو «تجول عيناه» تكون بواسطة الأوعية، كما سبق. هذا جواب الفلاسفة: فالعناية بواسطة «تجول العينين» لا تجعل ه' متعددًا، لأن هذه العناية تجري بواسطة الأوعية.

אבל הידיעה בא"ס ב"ה המלובש בהכלים מה שידוע ורואה מה שענינו משוטטות הנה ידיעתו יתברך זו היא בבחי' גלוי וידוע³¹ כו':

لكن المعرفة لدى اللامتناهي (אין סוף, Ein Sof), تبارك، المتلبس بالأوعية، أي ما يعلمه ويراه مما تجول عيناه عليه، فإن معرفته، تبارك، هي على نحو «مكتشف ومعلوم» وما إلى ذلك. إن ما يعرفه اللامتناهي، المتلبس بالأوعية، مما تراه العينان ليس معرفةً تدخل في الأشياء؛ بل هي على نحو «مكتشف ومعلوم»، من دون تعدد.

إضافة: المعرفة العليا والمعرفة السفلى

8 הגה"ה [הגהה] (ועיין בפרדס שער³² פ"ח [פרק ח'] ושער ד' פ"ט³³ מענין זה ובזוהר פקודי רנ"ב ע"א ואלין עיני ה' כולו נטלי אשגחותא כו' עיי"ש [עיין שם] וברע"מ [וברע"א מהימנא] פ' שופטים ד' ער"ה סע"א [סוף עמוד א.].³⁴ ויש להבין כיון דפי' עיני ה' הם הכלים דע"ס [דעשר ספירות] דאבי"ע [דאצילות בריאה יצירה עשיה] והמלאכים.

חאשיה: (ואנظر أيضًا Sha'ar, Pardes (פרדס), الفصل 8, و Sha'ar 4, الفصل 9, في هذا الموضوع؛ وفي كتاب زهر (זהר), פקודי, ص. 252a: «وهذه عيون ה', وكلها تتولى المراقبة», إلخ, فانظر هناك؛ وكذلك في Ra'aya Mehemna, Parshas Shoftim, ص. 275, آخر العمود a. وينبغي الآن فهم الأمر: إذا كان معنى «عيون ה'» هو الأوعية الخاصة بالصفات المنبثقة (ספירות, Sefiros) العشر في عالم الانبثاق (אצילות, Atzilus), وعالم الخلق (בריאה, Beriah), وعالم التكوين (יצירה, Yetzirah), وعالم الفعل (עשיה, Asiyah), وبالملائكة,

تبدأ هنا حاشية طويلة (hagahah), مفصولة عن المتن. وهي تذكر أولاً مواضع مناقشة الموضوع: كتاب Pardes Rimmonim للحاخام موشيه كوردوفيرو (والإحالة الأولى تذكر فصلاً من دون رقم الباب، كما هو مطبوع)، وموضعين في زهر يتناولان «عيون ה'» التي تراقب، أحدهما في Ra'aya Mehemna («الراعي الأمين»)، وهو قسم من زهر. ثم تصوغ السؤال على نحو أدق: «عيون ה'» هي أوعية الصفات المنبثقة في العوالم الأربعة كلها، والملائكة.

א"כ איך שייך שהבורא ית' יצטרך לידע את כל הנבראים ע"י אמצעות הע"ס [העשר ספירות] והרי היוצר עין הלא יביט³⁵ בעצמו דבשלמא לענין ההשפעה והמשכת החיות בהנבראים הוצרך להיות ע"י הכלים דע"ס [דעשר ספירות] שאל"כ [שאם לא כן] לא יוכלו הנבראי' [הנבראים] לקבל

فكيف يمكن إذن أن يحتاج الخالق، تبارك، إلى معرفة جميع المخلوقات بواسطة الصفات المنبثقة العشر؟ أفلا يرى بنفسه، وهو الذي كَوَّن العين؟ لا شك أنه فيما يخص فيضان التأثير وإنزال قوة الحياة (חיות, chayus) إلى المخلوقات، كان لا بد أن يكون ذلك بواسطة أوعية الصفات المنبثقة العشر، وإلا لما استطاعت المخلوقات أن تتلقى [ذلك]؛

إذا كان الأمر كذلك، فلماذا يحتاج الخالق إلى وسائط كي يعرف مخلوقاته؟ يقول صاحب المزامير: «أفلا يرى الذي كَوَّن العين؟». ومن المفهوم أن قوة الحياة لا بد أن تمر عبر الأوعية، لأن المخلوقات لا تستطيع تلقّيها مباشرة.

משא"כ לענין ידיעת השי"ת [השם יתברך] **שיודע את כל הנבראי** [הנבראים] **אין שייך לומר כן ח"ו** [חס ושלום] **וא"כ למה צ"ל בחי' העינים שהם הכלים משוטטים כו' דהא בודאי הכל גלוי וידוע לפניו ית' בעצמו ביתר שאת שלא ע"י אמצעו הכלי כלל:]**

אما فيما يخص علم ה', الذي به يعلم جميع المخلوقات، فلا يصح أن يقال ذلك، حاشا. فإذا كان الأمر كذلك، فلماذا لا بدّ من مستوى العيون، وهي الأوعية، التي تجول، إلخ؟ فبال تأكيد كل شيء مكشوف ومعلوم لديه، تبارك، بنفسه، على نحو أسمى بكثير، من دون أي وساطة للأوعية مطلقاً.

أما المعرفة، فليست مسألة ما تستطيع المخلوقات تلقيه. فمن المؤكد أن ה' يعلم كل شيء بنفسه، على نحو أسمى بكثير ومن دون أي وسيط. فلماذا إذن الحديث عن «عيون» تجول؟

אך הענין כמ"ש³⁶ כי אל דעות³⁷ ה' שיש ב' בחי' בדעת^{38,39} דעת עליון וד"ת [ודעת תחתון]. **ד"ע** [דעת עליון] **הוא בחי' מקיף וסוכ"ע⁴⁰ היינו**

لكن التفسير هو كما هو مكتوب: «لأن ה' ذو المعارف»، أي إن في المعرفة (דעת, Daas) مستويين: المعرفة العليا والمعرفة السفلى. والمعرفة العليا هي مستوى الإحاطة والنور المحيط بجميع العوالم (סובב כל עלמין, sovev kol almin); أي،

الجواب هو أن الآية «ذو المعارف» ترد بصيغة الجمع، فتعلمنا أن للمعرفة مستويين. والمعرفة العليا «محيطة»: فهي، كالنور المحيط بجميع العوالم، تتصل بكل شيء من أعلى من دون أن تنفذ فيه.

כי יש בחי' דעת שיודע ורואה הכל רק שהדעת הוא בבחי' מקיף דהיינו שאינו מתפשט בהמדו' להיות התפעלות מהדבר שהוא יודע או רואה וכענין

فهناك مستوى من المعرفة يعلم ويرى كل شيء، غير أن هذه المعرفة تكون في حال الإحاطة؛ أي إنها لا تمتد إلى الصفات الوجدانية (מדות, middos) لتحدث انفعلاً تجاه الشيء الذي تعلمه أو تراه، كما في شأن

تعلم المعرفة العليا هذه كل شيء وتراه، لكن علمها لا يمتد إلى الصفات الوجدانية، مثل الإحسان والشدة، بحيث يحدث انفعلاً تجاه ما تعلمه أو تراه.

שנאמר לא הביט און ביעקב⁴¹ שאין הפי' שלא הביט כלל אלא כמ"ש וירא און ולא התבונן⁴² וכמ"ש אם צדקת מה תתן לו⁴³ וע"ז נאמר טהור עינים מראות ברע⁴⁴ שאין ראיתו הרע עושה רושם והתפעלות כלל

ما قيل: «لم يرَ إثمًا في يعقوب (יעקב)»; وليس المعنى أنه لم يرَ مطلقًا، بل كما هو مكتوب: «يرى الإثم ولا يتأمل فيه»; وكما هو مكتوب: «إن كنت بارًا، فماذا تمنحه؟». وفي هذا قيل: «[أنت] طاهر العينين عن رؤية الشر»; فرؤيته للشر لا تترك فيه أي أثر ولا تحدث فيه أي انفعال مطلقًا،

توضح ذلك عدة آيات. فقول «لم يرَ إثمًا في يعقوب» لا يعني أن ה' لا يراه، بل كما تفيد الآية في أيوب هنا: يراه ولا يتأمل فيه. ويبين قول «إن كنت بارًا، فماذا تمنحه؟» أن أعمال الإنسان لا تغيره، أما قول «طاهر العينين عن رؤية الشر» فيعني أن رؤية الشر لا تترك أثرًا فيه عند هذا المستوى.

כי שממית בידים תתפש⁴⁵ ומשם מקור הסליחה⁴⁶ והרחמים שאין מגיע שם שום פגם והוא למעלה מהכלים דע"ס [דעשר ספירות].

لأن «السحلية تُمسك بيديها». ومن هناك [يأتي] مصدر المغفرة والرحمة، إذ لا يصل إلى هناك أي خلل؛ وهذا المستوى فوق أوعية الصفات المنبثقة العشر.

يستشهد أدمور הזקן بالآية عن السحلية التي «تُمسك بيديها» من دون أن يشرحها. ولأن الخلل لا يصل إلى المعرفة العليا، تنبع منها المغفرة والرحمة؛ فهي فوق أوعية الصفات المنبثقة.

רק הפגם והשכר והעונש הוא נמשך ע"י הדעת המתפשט ונמשך במדות ונק' דעת תחתון והוא המתלבש בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] היינו בכלים דע"ס [דעשר ספירות] דאבי"ע [דאצילות בריאה יצירה עשיה]⁴⁷

أما الخلل، والثواب والعقاب، فلا تجري إلا بواسطة المعرفة التي تمتد وتنساب إلى الصفات، وتُسمى المعرفة السفلى؛ وهي التي تتلبس بمستوى النور الذي يملأ العوالم كلها (ממלא כל עלמין, memalei kol almin)، أي بأوعية الصفات المنبثقة العشر في عالم الانبثاق، وعالم الخلق، وعالم التكوين، وعالم الفعل.

يتعلق الخلل والثواب والعقاب بالمعرفة السفلى، التي تمتد فعلاً إلى الصفات. وهي تتلبس بالنور الذي يملأ العوالم كلها، أي بأوعية الصفات المنبثقة في العوالم الأربعة.

ולכן ידיעה זו היא ע"י בחי' עיני ה' שהם הכלים והמדות שע"ז נמשך ההתפעלות שכר ועונש שהפגם מגיע בהכלים דייקא

ولذلك، فإن هذه المعرفة تكون من خلال مستوى أو جانب (בחינה, bechinah) «عيني ה'»، وهما الأوعية والصفات، ومن خلالهما يُجذب إلى الأسفل الانفعال المتصل بالثواب والعقاب؛ لأن الخلل يصل إلى الأوعية تحديداً؛

ولهذا فإن المعرفة من خلال «عيني ה'» – أي الأوعية والصفات – تؤدي إلى الثواب والعقاب، إذ إن عيب الخطيئة يبلغ الأوعية نفسها.

משא"כ ע"י הידיעה שבדעת העליון שלא ע"י הכלים דע"ס [דעשר ספירות] אע"פ [אף על פי] שהכל גלוי וידוע לא נמשך מזה התפעלות כו'.^{48, 49}

أما المعرفة (دעת, Daas) العليا، التي لا تكون من خلال أوعية الصفات المنبثقة (سפירות, Sefiros) العشر، فعلى الرغم من أن كل شيء مكشوف ومعلوم، لا يُستمدّ عن ذلك أي انفعال، إلخ.

المعرفة العليا، التي لا تعمل من خلال الأوعية، تعرف كل شيء أيضًا؛ ومع ذلك، لا يترتب على أي شيء تعرفه انفعال بالثواب أو العقاب.

9 ותדע שכן הוא מענין ידיעה ובחירה שאין הידיעה שהשי"ת [שהשם יתברך] יודע שזה יהיה צדיק או רשע מכרחת את הבחירה כלל.⁵⁰ ואיך הוא.

وتعلم أن الأمر كذلك من مسألة المعرفة والاختيار الحر: فالمعرفة التي بها يعرف **ה'**، تبارك هو، أن هذا الشخص سيكون صالحًا أو شريًا لا تُكره الاختيار إطلاقًا. وكيف يكون ذلك؟

هذا برهان مستمد من المسألة المعروفة للمعرفة الإلهية السابقة والاختيار الحر: يعرف **ה'** هل يكون الإنسان صالحًا أم شريًا، ومع ذلك لا تفرض تلك المعرفة اختياره. فكيف يكون ذلك؟

אלא לפי שידיעה זו שהשי"י [שהשם יתברך] יודע הכל מקודם אשר נעשה זהו בבחי' דעת עליון שלא ע"י הכלים דע"ס [דעשר ספירות]

بل لأن هذه المعرفة، التي يعرف بها **ה'** كل شيء قبل وقوعه، هي من مرتبة المعرفة العليا (دעת, Daas)، ولا تكون بواسطة أوعية الصفات المنبثقة (سفירות, Sefiros) العشر.

لأن معرفة **ה'** بما سيحدث قبل وقوعه تنتمي إلى المعرفة العليا (دעת)، التي لا تعمل بواسطة أوعية الصفات.

דהא עיני ה' משוטטים לראות המעשה שכבר נעשה שזה נראה לבחי' המלאכים והכלים דבי"ע שנעשה עי"ז פגם וכתם בהמלאך כו' וכנ"ל

فإن «عينا **ה'** تجولان» لتريًا الفعل الذي وقع بالفعل؛ وهذا تراه مرتبة الملائكة وأوعية عالم الخلق (بريאה, Beriah)، وعالم التكوين (יצירה, Yetzirah)، وعالم الفعل (عשיה, Asiyah)، فيحدث بذلك عيب ولطخة في الملاك، إلخ، كما تقدم؛

«عينا اسم **ה'** تجولان» لتريًا الفعل بعد وقوعه فحسب: تراه الملائكة وأوعية العوالم السفلى، ويترك في الملاك عيبًا، كما سبق شرحه.

משא"כ הידיעה שהקב"ה יודע העתיד ומעשה האדם קודם שנעשה אינו על ידם כלל כ"א ידיעה זו היא במקום גבוה מאד בחי' דעת עליון ולהיות דעת זה בחי' מקיף אינו מכריח את הבחירה שאין האדם מתפעל מזה

أما المعرفة التي يعرف بها القدوس المبارك (קב"ה / קודשא בריך הוא, kudsha brich hu) المستقبل وأفعال الإنسان قبل وقوعها، فليست بوساطة الملائكة والأوعية إطلاقاً؛ بل إن هذه المعرفة في مقام بالغ العلو، في مرتبة المعرفة العليا (דעת)؛ ولأن هذه المعرفة مستوى محيط، فهي لا تُكره الاختيار، إذ لا يتأثر الإنسان بها،

المعرفة السابقة ليست بوساطة الملائكة والأوعية إطلاقاً، بل هي في المعرفة العليا المحيطة، وهي مرتبة بالغة العلو. ولأنها محيطة، لا تؤثر في الإنسان، ويبقى اختياره حرًا.

כמו שלא נמשך מדעת זה התפעלות אפי' [אפילו] בהמדות עליונים חו"ג [חסד וגבורה] להיות מזה שכר ועונש כנ"ל.

كما أن هذه المعرفة لا تُحدث أي انفعال، حتى في الصفات العليا: الإحسان (חסד, Chesed) والشدة (גבורה, Gevurah)، فلا ينشأ عن ذلك ثواب ولا عقاب، كما تقدم.

كما أن هذه المعرفة لا تُحدث انفعلاً حتى في صفتي الإحسان والشدة العلياوين، فلا ينشأ عنها ثواب أو عقاب؛ كذلك لا تفرض أي إكراه على الإنسان في الأسفل.

10 ושיהי' [ושיהיה] שכר ועונש זהו דוקא ע"י דעת תחתון שע"י הכלים והעינים.⁵¹ ועיין בפרדס ש"ד פ"ט בענין ידיעה ובחירה⁵² שכי' [שכתב] כי יש חילוק בידיעה קודם שיחטא האדם אעפ"י [אף על פי] שעתיד לחטוא. לאחר שחטא כו' ע"ש.

وإنما يكون الثواب والعقاب بواسطة المعرفة السفلى (דעת תחתון, Daas)، التي تعمل من خلال الأوعية والعيون. وانظر بارديس (פרדס)، الباب الرابع، الفصل التاسع، في مسألة المعرفة والاختيار؛ إذ يكتب أن ثمة فرقاً في العلم قبل أن يذنب الإنسان، مع أنه سيذنب في المستقبل، [وبعد أن أذنب، إلخ؛ فانظر هناك].

لا يكون الثواب والعقاب إلا بواسطة المعرفة السفلى، التي تعمل من خلال الأوعية و«العيون». ويشير الألتير ريبي (אדמו"ר הזקן) مجدداً إلى بارديس ريمونيم (פרדס רמונים)، الذي يميّز بين علم ה' قبل أن يذنب الإنسان، حتى وإن كان سيذنب، وعلمه بعد أن أذنب.

11 ולפמ"ש [ולפי מה שכתוב] יובן כי הידיעה קודם שיחטא זהו בבחי' דעת עליון וכנ"ל.

ويحسب ما تقدّم، يتبيّن أن العلم قبل أن يخطئ هو من مستوى المعرفة العليا (דעת, Daas)، كما ذكرنا أعلاه.

بناءً على ذلك، فإن معرفة ה' بالخطيئة قبل ارتكابها تكون في المعرفة العليا.

וז"ש [וזהו שכתוב] בפי שמות וירא אלקים את בניי [בני ישראל]⁵³ וידע אלקים פי' לא שנתחדש' [שנתחדשה]

הידיעה אלא שמקודם היה בדעת עליון שלא נמשך מזה התפעלות להיות עונש לפרעה ושכר לישראל

وهذا ما ورد في باراشات شيموت: «ورأى ألكيم بني إسرائيل، وعلم ألكيم». والمعنى ليس أن المعرفة قد استجدت، بل كانت من قبل في دעת العليا، ولم ينشأ عنها أي انفعال يؤدي [إلى جلب] العقاب على فرعون والثواب لإسرائيل.

لا تعني الآية «ورأى ה' בני إسرائيل، وعلم ה'» أن ה' علم شيئاً جديداً؛ فقد كان عالماً بذلك من قبل، ولكن في المعرفة العليا، التي لم تحدث أي استجابة، فلا عقاب لفرعون ولا ثواب لإسرائيل.

וע"י וירא אלהים ע"י בחי' עיני ה' לראות המעשה כשכבר נעשה בפועל ע"י וידע אלקים שנמשך בחי' הדעת תחתון המתפשט במדות להיות שכר ועונש.

ومن خلال «ورأى ألكيم»، أي من خلال مستوى «عيني اسم ה' (הוי' / שם הוי', Havayah)» التي ترى الفعل بعدما يكون قد وقع بالفعل، يتحقق بذلك «وعلم ألكيم»: فتجذب [إلى الأسفل] المعرفة السفلى (دעת)، التي تمتد إلى الصفات، ليترتب الثواب والعقاب.

حين «رأى ה'» الفعل واقعاً بالفعل من خلال «عيني ה'»، عندئذٍ «علم ה'»: دخلت المعرفة السفلى، التي تسري في الصفات، حيّز العمل، فجلبت الثواب والعقاب.

12 והנה השגחה זו מבחי' דעת עליון ע"י נאמר עין ה' אל יראיו⁵⁴ וכתוב עין בעין נראה⁵⁵ כדפי' באד"ר

[באדרא רבא] דף ק"ל ע"א⁵⁶ וע"ש דיוסף הצדיק זכה לזה וזהו

والآن، عن هذه العناية، الصادرة عن مستوى المعرفة العليا (دעת، Daas)، قيل: «عين ه' (הוי' / שם הוי', Havayah) متجهة إلى خائفه»؛ وجاء مكتوباً: «عيناً بعين [أنت] شوهدت»، كما فُسر في إدرا ربّ، ص. 130a؛ وانظر هناك، فإن يوسف (يوسف) البارّ نال هذا، وهذا [معنى]

العناية الصادرة عن المعرفة العليا هي «عين ه' نحو خائفه» و«عيناً بعين»، أي إن موسى (مשה) يتحدث عن ظهور ه' علانية. يشرح إدرا ربّ («المجلس العظيم»، وهو قسم من الزوهار (זהר)) هذا الأمر، ويقول إن يوسف نال هذه المرتبة.

בן פורת עלי עין⁵⁷ וזכה לזה ע"י ויכלכל יוסף⁵⁸ וזהו טוב עין הוא יבורך⁵⁹ כי נתן מלחמו לדל ע"ש.

«ابنٌ مثمر فوق العين (עין, ayin)». ونال ذلك بفضل «وأعال يوسف»؛ وهذا [معنى] «صاحب العين الكريمة يُبارك، لأنه أعطى من خبزه للفقير»؛ انظر هناك.

يُسَمَّى يوسف «ابنًا مثمرًا فوق العين»: فكلمة ayin تعني بوضوح «نبتًا» في الآية، لكنها تعني أيضًا «عينًا»، والمقال يقرأها بمعنى «العين» العليا. وقد نال هذه المرتبة بإعالتة أسرته، كما في قول الآية: «صاحب العين الكريمة يُبارك، لأنه أعطى من خبزه للفقير».

ומזה יובן דבעון סדום שפגמו בזה ע"כ נמנע מהם גלוי בחי' עליונה זו הממתיק כל הדינים בחי' ורב חסד⁶⁰ כו':

ومن هذا يُفهم أنه بسبب خطيئة سدوم، التي أفسدوا بها هذا الجانب، حُجب عنهم ظهور هذا المستوى العلوي الذي يُلطف جميع الأحكام، أي مستوى «وفير الإحسان» وما إلى ذلك:

وعلى النقيض، أفسدت خطيئة سدوم هذه الصفة بعينها، ولذلك حُرِّموا ظهور هذا المستوى الأعلى، أي «وفير الإحسان» الذي يُلطف جميع الأحكام.

13 (ע"כ הגה"ה [הגהה]):

(انتهت الحاشية).

تشير هذه العبارة إلى انتهاء الحاشية المطوّلة التي بدأت في الفقرة 8؛ ويُستأنف هنا النصّ الأصلي.

القسم 5 • 14-17

العيون المؤنثة والمذكرة

14 והנה בזוהר בסבא דמשפטים דק"ז⁶¹ ע"א פי' מ"ש עיניו משוטטות אלין נוקבין ומ"ש המה משוטטים אלין דכורין וכ"ה בזוהר ויחי דרמ"א סע"א [סוף עמוד א]^{62, 63} דפי' משוטטים הם בתקוני שכינתא לתתא כו' היינו

ويشرح الزوهار (زهر)، في قسم «سابا دي مشباتيم» (سبأ دמשفטים, Saba deMishpatim)، ص. 107a، أن ما جاء في قوله: «تجول عيناه» (משוטטות, meshotetos)، هنّ إناث؛ وما جاء في قوله: «يتجولون» (משוטטים, meshotetim)، هم ذكور. وهذا ما جاء أيضًا في الزوهار، في «فايحي»، ص. 241، نهاية العمود أ، حيث يشرح أن «المتجولين» يكونون في حليّ الحضور الإلهي (שכינה, Shechinah) في الأسفل، إلخ. أي إنّ

يُميِّز الزوهار، في القسم المسمّى سابا دي مشباتيم («الشيخ» في باراشات مشباتيم)، بين الآيتين: «تجول عيناه» (بصيغة المؤنث) تشير إلى قوى مؤنثة، و«يتجولون» (بصيغة المذكر) تشير إلى قوى مذكرة. ويقول مقطع آخر من الزوهار إنّ «المتجولين» يخدمون حليّ الحضور الإلهي في الأسفل.

כי יש מלאכים שהם מז"א ויש מלאכים שהם ממלכות⁶⁴ כמ"ש הרח"ו [הרבי חיים ויטאל] עמ"ש בזוהר ר"פ שמות דף ד' ע"א בענין איש וביתו באו^{65, 66} וז"ל [זוה לשונו] נ"ב⁶⁷ ת"ת [תפארת] ומלכות ור"ל [ורוצה לומר] המלאכים שמן הז"א והמלאכים שמן המל' עכ"ל [עד כאן לשונו] המק"מ [המקדש מלך] שם.

هناك ملائكة مصدرها الوجه المصغر (ז"א / זעיר אנפין, Z'eir Anpin), وهناك ملائكة مصدرها الملكوت (מלכות, Malchus), كما كتب ربي حاييم فيتال (רבי חיים ויטאל) في تعليقه على ما جاء في الزوهار في مطلع باراشות «شيموس»، ص. 4a، بشأن «جاء كل رجل وأهل بيته»؛ وهذا نص كلامه: «ملاحظة: الجمال (תפארת, Tiferes) والملكوت؛ ويعني الملائكة التي مصدرها الوجه المصغر، والملائكة التي مصدرها الملكوت». إلى هنا نص «مقدس ملك» (מקדש מלך) هناك.

إذن، هناك نوعان من الملائكة: ملائكة مصدرها الوجه المصغر (الجانب الذكوري)، وملائكة مصدرها الملكوت (الجانب الأنثوي). ينقل الأثر ربي (אדמו"ר הזקן) هذا عن «مقدس ملك»، وهو شرح للزوهار آلفه ربي شالوم بوزاغلو، وينقل حاشية لרבי חיימ פיתל, أبرز تلامذة الأريزال (האריז"ל)، على عبارة «جاء كل رجل وأهل بيته»: «الرجل» هو الجمال، و«أهل البيت» هو الملكوت، أي ملائكة كل منهما.

15 והמלאכים שהם בתקוני שכינתא היא בחי' מלכות דאצי' נק' נוקבין וכמ"ש [וכמה שכתוב שם] בזוהר ד' רמ"ז ע"א בפ"י בנות צעדה⁶⁸ למיהוי עלי שור. בנות צעדה.

والملائكة الكائنة في زينة الحضور الإلهي (שכינה, Shechinah)، وهو مستوى الملكوت (מלכות, Malchus) في عالم الانبثاق (אצילות, Atzilus)، تُسمّى إنثاءً؛ كما ورد هناك في الزوهار (זהר)، ص. 247a، في تفسير «خطت بنات ليكن على السور» (בנות צעדה למיהוי עלי שור, banos tza'adah alei shur): «خطت بنات» (צעדה):

الملائكة الموجودة في «زينة الحضور الإلهي»، وهو الملكوت في عالم الانبثاق، تُسمّى إنثاءً. ويستدل الزوهار على ذلك من الآية «خطت بنات على السور» في بركة يعقوب (יעקב) ليوسف (יוסף)، التي تقول صراحةً إن أغصان (בנות, banos)، أي «بنات» حرفيًا) كرمة مثمرة تتسلق السور.

צעדות מיבעי לי' אלא ההוא עין דכתיב לעילא ומאן איהו עין משפט כו' ואיהו עין צעדה ופסעת למיטל בנות לתקונהא והיינו בנות צעדה ולא בנים

كان ينبغي أن يقال «צעדות» (tza'adus) [بصيغة الجمع]. بل [هي] تلك العين المذكورة أعلاه؛ وما هي؟ عين القضاء، إلخ؛ وهي تخطو وتقطع خطوات واسعة لتأخذ بنات زينة لها. ولهذا ورد «خطت بنات»، لا «أبناء».

يلاحظ الزوهار أن الفعل مفرد مع أن «بنات» جمع. ويوضح أن الفاعل هو «العين» (עין, ayin) المذكورة قبل ذلك في الآية، أي «عين القضاء» (עין משפט, Ein Mishpat)، وهو أيضًا اسم موضع في سفر التكوين 14:7، «نوع القضاء»، التي تخطو لتأخذ «بنات» زينة لها. ولهذا تقول الآية «بنات»، لا «أبناء».

פי' שההשגחה הנמשכת ע"י הע"ס [העשר ספירות] דמלכות דאצ"י שהיא בחי' עין משפט ע"ש מלך במשפט יעמיד ארץ⁶⁹ הוא נמשך ומתלבש בהמלאכים הנקראים בנות שהם בחי' נוקבין.

ومعنى ذلك أن العناية الإلهية التي تُجذب بواسطة الصفات المنبثقة (Sefiros, ספירות) العشر للملكوت في عالم الانبثاق، وهو مستوى «عين القضاء» [المسمى بذلك] نسبةً إلى [الآية] «الملك بالعدل يثبت الأرض»، تُجذب إلى أسفل وتلبس بالملائكة الذين يُسمون «بنات»، وهم مستوى الإناث.

يوضح الأثر ربي (אדמו"ר הזקן): إن العناية التي تأتي عبر الصفات المنبثقة للملكوت في عالم الانبثاق، والمسماة «عين القضاء» لأن الملكوت هو الملك الذي يحكم بالعدل، تتلبس بالملائكة المسمين «بنات»، أي الملائكة الإناث.

16 וזהו בנות צעדה שהמל' צועדת על הבנות עלי שור⁷⁰ לראות ולהשגיח מעשה התחתונים וע"ז נאמר עיניו משוטטות לשון נוקבא. וזהו ענין הכצעקתה הבאה אלי.⁷¹

وهذا هو [المقصود بـ] «بنات خطون»: أن الملكوت (מלכות) يخطو فوق البنات «على السور»، ليرى ويراقب أعمال الكائنات السفلى. وفي هذا قيل: «عيناه تجولان» (משוטטות, meshotetos), بصيغة المؤنث. وهذا هو معنى «بحسب صرختها التي بلغتني»،

والآن تُطبّق صورة الزوهار (זהר): فالملكوت «يخطو فوق» «بناته»، أي الملائكة الإناث، ليراقب أعمال الذين في الأسفل. وتقرأ عبارة «على السور» (עלי שור, alei shur) هنا بما يبين غايتها، أي «ليرى»؛ ف«شور» (שור, shur) تعني أيضًا «يتطلع». وقد شرح אדמו"ר הזקן ذلك في موضع آخر (ليكوتي تורה, שמיני Atzeres 91d). وهذه هي صيغة «عيناه تجولان» المؤنثة، وهي أيضًا سبب ورود كلمة «صرختها» في آية المقالة بصيغة المؤنث.

לשון נקבה שהיא בחי' מלכות שנק' דינא דמלכותא והוא העלאת הפגם ע"י המלאכים שמבחי' מל' והכלים דע"ס [דעשר ספירות] דבחי' מל' הבאה אלי לאא"ס [לאור אין סוף] ב"ה המלוכש בע"ס [בעשר ספירות] דאצ"י.

بصيغة المؤنث، وهي تدل على مستوى أو جانب (בחינה, bechinah) من الملكوت، الذي يُسمى «قانون الملكوت»؛ وهذا هو رفع الخل بواسطة الملائكة المنتمين إلى الملكوت، وبواسطة أوعية الصفات العشر المنبثقة (Sefiros, ספירות) التابعة للملكوت، «التي بلغتني»: أي إلى النور اللانهائي (אור אין סוף, Or Ein Sof)، المبارك هو، المتلبس في الصفات العشر المنبثقة لعالم الانبثاق (אצילות, Atzilut).

تشير صيغة المؤنث إلى الملكوت (מלכות)، صفة «قانون الملكوت». و«الصرخة التي بلغتني» هي خبر الخل الذي ترفعه الملائكة المنتمية إلى الملكوت وأوعية الملكوت، حتى يبلغ النور اللانهائي المتلبس في الصفات المنبثقة لعالم الانبثاق.

17 ועז"נ [ועל זה נאמר] ארדה נא ואראה ע"י מדת החסד וכנודע שז"א רובו חסדים אנפוי דמלכא נהירין שהוא

وعن هذا قيل: «سأنزل الآن وأرى»: من خلال صفة الإحسان (חסד, Chesed). وكما هو معلوم، يغلب على الوجه المصغر (ז"א / זעיר אנפין, Z'eir Anpin) الإحسانات (חסדים, chasadim)، [كما في] «وجه الملك يشرق»، وهو إن جواب ה': «سأنزل الآن وأرى» يأتي من خلال חסד. فالوجه المصغر، وهو التشكيلة الذكورية للصفات الوجدانية، يغلب عليه الإحسان؛ وفي العبارة الآرامية: «وجه الملك يشرق».

מ"ש עיני ה' הם משוטטים ל' [לשון] זכר שהם בחי' דכורין שהוא בחי' חסד ואראה הכצעקתה כו' שאולי ע"י מדת החסד ימצא להם זכות.

ما قيل: «عينا ه' / هوي' / شم هوي' (Havayah) تجولان» (משוטטים, meshotetim) بصيغة المذكر؛ فهما من مرتبة الذكورة، وهي مرتبة حסד. «وأرى بحسب صراخها»، إلخ؛ فلعله يُوجد لهم استحقاق بفضل صفة حסד. وهذا هو المقصود بعبارة «عينا ه' تجولان» بصيغة المذكر؛ فهما ملائكة الوجه المصغر، المنتمون إلى حסד. ومعنى «وأرى» أنه لعله يُوجد لأهل سدوم شيء من الاستحقاق بفضل حסد.

القسم 6 • 18

الحكم والإحسان يقرآن الوقائع نفسها

18 וכמבואר באדר"ז [באדרא זוטא] דרצ"ג ע"ב⁷² שבחי' ההשגחה ע"י בחי' עיניו משוטטות ל' [לשון] נוקבא הוא בחי' דין וההשגחה שע"י בחי' עיני ה' המה משוטטים הוא בחי' רחמים כו' ע"ש.

وكما يوضح Idra Zuta (أدر"ז)، ص. 293، فإن العناية عبر مستوى «عيناه تجولان» (משוטטות, meshotetos)، بصيغة المؤنث، هي جانب القضاء؛ أما العناية التي تكون عبر مستوى «عيون ه' تجول» (משוטטים, meshotetim)، فهي جانب الرحمة، إلخ؛ انظر هناك.

يصرّح Idra Zuta («المجلس الصغير»، وهو قسم من الزوهار) بأن «العينين» بصيغة المؤنث تدلان على القضاء، وبصيغة المذكر على الرحمة.

והענין שהוא עד"מ כמ"ש ושפטו העדה⁷³ והצילו העדה⁷⁴ עדה שופטת ועדה מצלת⁷⁵ לפי שבכל דבר יוכל ללמד זכות וחובה

ومعنى الأمر، على سبيل المثال، كما ورد: «وتحكم الجماعة... وتنقذ الجماعة»: جماعة تحكم وجماعة تنقذ. إذ يمكن في كل مسألة أن يُقام الدليل للاستحقاق أو للإدانة.

هذا مثال من المحكمة: يتحدث التوراة عن المحكمة وهي تحكم وتنقذ، لأن في كل قضية ما يمكن الاستناد إليه للإدانة وما يمكن الاستناد إليه للتبرئة.

וע"כ ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] פסילנא לי' לצורבא מרבנן⁷⁶ לדינא דחביב עלי כגופאי ואין אדם רואה חוב לעצמו הרי

ولذلك قال حكماؤنا، ذكرهم مبارك: «أعفى نفسي [من الحكم على] عالم تورا، لأنه عزيز علي كجسدي»؛ و«لا يرى الإنسان ذنباً في نفسه». وعليه،

يروى التلمود عن حكيم أعفى نفسه من الحكم على عالم تورا يحبه «كجسدي»، لأن الإنسان لا يرى ذنباً في نفسه.

אע"פ [אף על פי] שהוא חייב באמת אינו רואה עליו חובה שמחמת קירוב הדעת והחביבות מוצא מקום ללמד זכות

فمع أنه مذنّب حقاً، لا يُرى فيه وجه الإدانة؛ إذ إن القرب النفسي والمودة يتيحان للمرء أن يجد مجالاً لإقامة الدليل على الاستحقاق.

يدفع الحب والقرب الذهن إلى إيجاد ما يبرر التبرئة، حتى حين يكون الذنب حقيقياً.

משא"כ למי שאינו חביב עליו כ"כ [כל כך] הי' [היה] מלמד חובה וכמ"ש וכל יצר מחשבות לבו רק רע⁷⁷ כו'

أما من لا يكون عزيزاً عليه إلى هذا الحد، فيقيم الدليل على الإدانة؛ كما ورد: «وكل نزعة أفكار قلبه إنما هي شرّ» إلخ؛

أما تجاه من هو أقلّ عِزّة، فتُقرأ الوقائع نفسها على أنها دليل إدانة. وهكذا يقول النص قبل الطوفان إن «كل نزعة أفكار قلبه إنما هي شرّ».

ועי"ז נמשך ויאמר ה' אמתה את האדם⁷⁸ כו' הרי מחמת זה שיצר מחשבות לבו רק רע נמשך ללמד חובה⁷⁹

ونتيجة لذلك جاء القول: «وقال ה': أمحو الإنسان» إلخ. وهكذا، لأن نزعة أفكار قلبه لم تكن إلا شرّاً، انجذب [الحكم] إلى إقامة الدليل على الإدانة.

ومن هذا التقدير صدر القرار: «أمحو الإنسان». فقد عُذّت النزعة الشريرة أساساً للإدانة.

ואח"כ בפ' נח כתיב ויאמר ה' אל לבו⁸⁰ לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם

ثم ورد بعد ذلك في باراشات نوح: «وقال ه' في قلبه: لن أعود إلى لعن الأرض بسبب الإنسان،

بعد الطوفان، يقول ه' في باراشات نوح إنه لن يلعن الأرض مرة أخرى بسبب الإنسان.

כי יצר לב האדם רע מנעוריו הרי שמסברא זו עצמה שיצר לב האדם רע מצא ללמד זכות שלא יוסיף

לקלל את האדמה בעבור האדם

لأن نزعة قلب الإنسان شريرة منذ صباه». وهكذا، وجد في هذا التعليل نفسه، أي إن نزعة قلب الإنسان شريرة، [سبباً] إلى إقامة الدليل على الاستحقاق: ألا يلعن الأرض مرة أخرى بسبب الإنسان.

يذكر ه' السبب: «لأن نزعة قلب الإنسان شريرة منذ صباه». فالحقيقة نفسها، وهي أن نزعة الإنسان شريرة، تصبح الآن سبباً للتخفيف.

והיינו לפי שהי' [שהיה] התגלות מדת החסד ע"י וירח ה' את ריח הניחות⁸¹ שבקרבו שהקריב נח המשיך

גילוי מדת החסד ללמד זכות בזו הסברא עצמה שנמשך תחלה ללמד חובה ע"י מדה"ד [מדת הדין].

وهذا لأن صفة الإحسان (חסد, Chesed) تجلّت من خلال قول: «وشمّ ه' الرائحة الطيبة»؛ فمن خلال القربان الذي قدّمه نوح (نח)، استنزل نوح تجلّي صفة **חסד**، لكي يلتبس الاستحقاق بهذا التعليل نفسه الذي استخدم أولاً لإثبات الذنب بصفة الحكم.

جاء التغيير من تجلّي **חסד**: حين شمّ ه' الرائحة الطيبة لقربان نوح، استنزل **חסد**، وصار التعليل نفسه الذي استند إليه الحكم للإدانة أساساً لالتماس العذر.

וזהו ענין החילוק בין ב' בחינות השגחות הנ"ל (ועמ"ש במ"א ע"פ לעשות הישר בעיני^{82,83} ה' אלקיך).

וזהו פי' ארדה נא.

وهذا هو الفرق بين مستويي التدبير المذكورين أعلاه. (وانظر ما كُتب في موضع آخر عن الآية: «أن تفعل ما هو مستقيم في عيني ه' أלקيך»). وهذا هو معنى «سأنزل الآن»:

هذا هو الفرق بين نوعي التدبير: جانب الحكم المؤنث وجانب **חסד** المذكور. ويُحيل **אדמו"ר הזקן** إلى بحث آخر حول «أن تفعل ما هو مستقيم في عيني ه'»، ثم يعود إلى تفسير «سأنزل الآن».

כי צעקתה היא הבאה מלמטה למעלה שהוא בחי' גבורות ואו"ח [ואור חזר] ולזה נאמר ארדה נא לשון ירידה הוא מלמעלה למטה דהיינו בחי' או"י [אור ישר] שהוא בחי' חסד להשגיח במדת החסד ללמד זכות.

לأن «صرختها» هي ما يرتفع من الأسفل إلى الأعلى، وهو مستوى قوى الشدة (גבורות, gevuros) والنور العائد (אור חזר, or chozer); ولذلك قيل: «سأُنزل الآن»؛ فلفظ النزول يدل على الانتقال من الأعلى إلى الأسفل، أي على مستوى النور المباشر (אור ישר, or yashar)، وهو مستوى חסד bdi/ > ويلتمس لهم وجهاً للاستحقاق.

ترتفع «الصرخة» من الأسفل إلى الأعلى، مثل «النور العائد» (אור חזר, or chozer) الذي يتصف بالشدة. أما «النزول» فهو من الأعلى إلى الأسفل، مثل «النور المباشر» (אור ישר, or yashar)، وهو חסד bdi/ > بصفة חסד bdi/ > ليلتمس لهم وجهاً للاستحقاق.

ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו⁸⁴ דהיינו אם עוונם גדול מנשוא כ"כ [כל כך] עד שגם ע"פ החסד לא יוכל למצוא זכות אז כלה. ואם לא. פי' אולי ע"י החסד יוכל ללמד זכות כו'.

«وسأرى [هل] فعلوا وفقاً لصرختها التي بلغتنى»: أي، إن كان إثمهم عظيماً إلى حد لا يُحتمل، بحيث لا يستطيع أن يجد لهم استحقاقاً حتى وفقاً لحسد، فحينئذٍ [يكون هناك] هلاك (כלה, kalah). «وإن لم يكن كذلك»: أي، لعلّه يستطيع بفضل حסד أن يلتمس لهم وجهاً للاستحقاق، إلخ.

تنتهي الآية بقولها: «هل فعلوا كلاً» (כלה, kalah). ويفسرها آدمو"ר הזקן هكذا: إن كان إثمهم عظيماً إلى حد لا يستطيع معه حסד أن يجد لهم استحقاقاً، فسيكون هناك هلاك (כלה, kalah)؛ أما «وإن لم يكن كذلك»، فربما يجد لهم حסד وجهاً للاستحقاق.

וז"ש [וזה שכתוב] במדרש ארדה נא ממדה"ר [ממדות הרחמים] למדה"ד [למדת הדין]^{85, 86} ובזהר דק"ה ע"ב⁸⁷ ארדה נא מדרגא דרחמי לדרגא דדינא⁸⁸ ר"ל [רוצה לומר] להמשיך רחמים ממדה"ר [ממדות הרחמים] אל בחי' מדה"ד [מדת הדין] ואראה כו'.

وهذا ما يقوله المدراس: «سأُنزل الآن»: من صفة الرحمة إلى صفة الحكم؛ وفي الزohar (זהר)، ص. 105b: «سأُنزل الآن: من مستوى الرحمة إلى مستوى الحكم»؛ أي، أن أنزل الرحمة من صفة الرحمة إلى مستوى الحكم، «وسأرى»، إلخ.

يقول المدراس والزohar (זהר) إن «سأُنزل» تعني النزول من الرحمة إلى الحكم. ويفسّر آدمو"ר הזקן ذلك بأنه إنزال الرحمة إلى صفة الحكم، بحيث يكون الحكم نفسه موضع النظر بعين الرحمة.

القسم 7 • 19-20

الرؤية والسمع

19 והנה רש"י [רבי שלמה יצחקי] **פי' בחומש ארדה נא למד לדיינים שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה.**⁸⁹ **והענין דאיתא בת"ז** [בתיקוני זהר]⁹⁰ **ואלין עשר ספירן אינון אזלין כסדרן**⁹¹ **חד אריך וחד קציר וחד בינוני.**

والآن يشرح راشي (רש"י) في أسفار التوراة الخمسة (חומש, Chumash) [في] «سأُنزل الآن»: «[هذا] يعلم القضاة ألا يفصلوا في القضايا التي تستوجب عقوبة الإعدام إلا بعد المشاهدة». ووجه ذلك ما ورد في تيكوني زوهار (תיקוני זהר): «وهذه الصفات المنبثقة (ספירות, Sefiros) العشر تسير بترتيبها: واحد طويل، وواحد قصير، وواحد متوسط».

يستنبط راشي من «سأُنزل وأرى» أن القضاة لا يجوز لهم الفصل في قضايا عقوبتها الإعدام إلا بعد أن يعاينوا بأنفسهم. ولبیان أهمية «الرؤية»، يستشهد ألتير ريبی بتيكوني زوهار: إن الصفات المنبثقة تسير بترتيبها: «واحد طويل، وواحد قصير، وواحد متوسط».

פי' כי ע"ס [עשר ספירות] **נחלקי' לג' קוין קו הימין חח"נ** [חכמה חסד נצח] **נק' חד אריך כי החסד נמשך ומתפשט יותר**

ومعنى ذلك أن العشرة من **ספירות** تنقسم إلى ثلاثة خطوط. والخط الأيمن، الذي يضم الحكمة (Chochmah, חכמה)، والإحسان (חסד, Chesed)، والنصر (נצח, Netzach)، يسمّى «واحدًا طويلًا»، لأن الإحسان يمتد وينبسط إلى مدى أبعد.

تننظم الصفات المنبثقة العشر في ثلاثة خطوط. والخط الأيمن، المكوّن من **חכמה** و**חסד** و**נצח**، هو «الطويل» لأن الإحسان يبلغ مدى بعيدًا.

ולכן גמ"ח [גמילות חסדים] **בין לעניים בין לעשירים**⁹² **הרי שהחסד מתפשט יותר מהרחמים שעל העשיר אין שייך רחמנות כ"א על העני.**

ولذلك فإن أعمال الإحسان [تُؤدّى] للفقراء والأغنياء على السواء؛ ومن هنا يتضح أن **חסד** يمتد إلى مدى أبعد من الرحمة، إذ إن الرحمة لا تنطبق على الغني، بل على الفقير وحده.

تعلمنا الجمارا أن أعمال الإحسان تكون للغني والفقير على السواء، في حين أن الرحمة تنطبق على الفقير وحده. لذلك يبلغ الإحسان مدى أبعد من الرحمة.

וקו השמאל בג"ה [בינה גבורה הוד] נק' חד קציר שאינו נמשך כ"א למי שהגון ביותר. וקו האמצעי נק' בינוני שמרחם על מי שנופל רחמנות.

وأما الخط الأيسر، الذي يضم الفهم (בינה, Binah)، والشدة (גבורה, Gevurah)، والبهاء (הוד, Hod)، فيسمى «واحدًا قصيرًا»، لأنه لا يمتد إلا إلى من هو جدير بذلك على أتم وجه. والخط الأوسط يسمى «متوسطًا»، لأنه يرحم من يكون أهلاً للرحمة.

الخط الأيسر، الذي يضم בינה וגבורה והוד، هو «قصير»: فلا يبلغ إلا من هو الأجدر. والخط الأوسط «متوسط»: إذ يشفق على من تكون حاله مما يستدعي الشفقة.

20 והנה יש ראייה ושמיעה הראיה נמשך מבחי' חכמה קו הימין ושמיעה מבינה קו השמאל. וכנודע מענין ראובן⁹³ ושמעון⁹⁴

والآن، هناك الرؤية وهناك السماع. تستمد الرؤية من مستوى الحكمة (חכמה, Chochmah)، الخط الأيمن، والسماع من الفهم (בינה, Binah)، الخط الأيسر؛ كما هو معروف من شأن رأوبين (ראובן) وشمعون (שמעון).

تقابل الرؤية والسماع الجانبين: فالرؤية تقابل חכמה على اليمين، والسماع يقابل בינה على اليسار. وهذا معروف من اسمي رأوبين (ראובן) وشمعون (שמעון)، المشتقين من «الرؤية» و«السماع».

ולכן הראי' [הראיה] היא מלמעלה למטה והשמיעה ממטה למעלה שהאותיות מתעלים ונכנסים לאוזן השומע ולזה ג"כ הראי' [הראיה] נשפלת למטה יותר מהשמיעה שרואה דבר גשמי

ولذلك تكون الرؤية من الأعلى إلى الأسفل، والسماع من الأسفل إلى الأعلى، إذ ترتفع الحروف وتدخل أذن السامع. ولهذا السبب أيضًا تهبط الرؤية إلى مستوى أدنى من السماع، لأنها ترى شيئًا ماديًا،

تتجه الرؤية من الأعلى إلى الأسفل، بينما يتجه السماع من الأسفل إلى الأعلى، إذ ترتفع الأصوات إلى داخل الأذن. ولذلك تبلغ الرؤية مستوى أدنى، حتى إنها تدرك الأجسام المادية.

משא"כ השמיעה היא רק קול ודבור כי הראי' [הראיה] היא מבחי' חד אריך וכנודע שיסוד אבא אריך כו'.

في حين أن السماع لا يتناول إلا الصوت والكلام. فالرؤية من مستوى «واحد طويل»، وكما هو معروف، فإن أساس الأب (יסוד אבא, Yesod of Abba) طويل، إلخ.

أما السماع، فعلى النقيض، فلا يتلقى إلا الصوت والكلام. وتنتمي الرؤية إلى الخط «الطويل»: ويضيف الأثر ربي (ادم"ר הזקן) هنا تعليم الأريزال (האריז"ל) بأن أساس الأب (יסוד אבא) — أي חכמה — طويل، ويمتد إلى أسفل أكثر من أساس الأم (יסוד אמא)، أي בינה.

וזהו מ"ש ארדה נא ואראה כי הכצעקתה הבאה זהו כמו בחי' שמיעה שמבחי' בינה ולכן היא הבאה מלמטה למעלה והוא בחי' קו השמאל אבל ארדה נא ואראה בבחי' ראייה שהוא בחי' חסדים כו':

وهذا هو معنى ما قيل: «سأنزل الآن وأرى»؛ فإن «بحسب صراخها الذي بلغ» يشبه مستوى السماع، الذي هو من مستوى الفهم؛ ولذلك يأتي من الأسفل إلى الأعلى، وهو مستوى الخط الأيسر. أما «سأنزل الآن وأرى» فهو في مستوى الرؤية، وهو مستوى الإحسانات (חסדים, chasadim)، إلخ.

بتطبيق ذلك على الآية: «صراخها الذي بلغ» يشبه السماع، وهو من **בינה**، ويرتفع من الأسفل على الجانب الأيسر. أما «سأنزل وأرى» فهي الرؤية، التي تنتمي إلى الإحسان (חסד, Chesed). فيستجيب **ה'** للصراخ لا بمجرد السماع، بل أيضًا بـ«النزول والرؤية» من خلال الإحسان.

في العمل الروحي

تقول المقالة إن يوسف (יוסף) استحق العناية العليا، «عين **ה'** نحو الذين يخشونه»، بإعالة الآخرين: «صاحب العين الكريمة يُبارك، لأنه أعطى من خبزه للفقير». وقد أفسدت سدوم هذه الصفة بعينها، فحُرمت منها. وتبين المقالة أيضًا، من خلال القاضي الذي يحب من يحكم عليه، أن القرب والإحسان يجدان مجالاً للاستحقاق في الوقائع نفسها التي يدينها الحكم.

أسئلة للنقاش

1. بم يختلف «مكتشف ومعلوم» عن الطريقة التي يصل بها الإنسان إلى معرفة شيء ما، ولماذا يجيب هذا الاختلاف عن سؤال الفلاسفة بشأن التعدد؟
2. إذا كان **ה'** يعلم كل شيء بذاته، فلماذا يتحدث الكتاب المقدس عن «عيون» تجول في الأرض؟ وما دور الأوعية والملائكة؟
3. كيف يفسر المستويان من المعرفة سبب عدم إكراه علم **ה'** السابق على اختيار الإنسان الحر؟
4. إن الواقعة نفسها، وهي أن «نزوع قلب الإنسان شرير»، تؤدي أولاً إلى الطوفان، ثم إلى وعد **ה'** ألا يلعن الأرض مرة أخرى أبدًا. فما الذي تغيّر بحسب المقالة؟
5. لماذا تربط المقالة «سأنزل وأنظر» بالنظر لا بالسماع، وماذا توحى به هذه الصلة بشأن قاعدة راشي (רש"י) التي توجب على القضاة أن يروا بأنفسهم؟

חואיש

الفقرة 1

1 הנה הכצעקתה הוא לשון נקבה וכן הבאה, ועשו לשון נקבה ולשון זכר

תפרח שיפה אחרת מן זה המאמר השאל על הנח האתי: «צרחתה» מונח מפרד, כי אין «פעלו» צע. וצפף סאלא ען קיפה אנطאק «النزول» על ה, כא צפף מخطوطאן משר אליהא ענא סאלא אחר: لماذا جعل النزول متوقفاً على الصرخة؟

ملاحظة كيهوت

במאמר אדה"ז פרשיות ע' קו הקושיא "מה שבתחלה אמר הכצעקתה לשון נקבה ולשון יחיד ואח"כ אמר עשו לי רבים ולשון זכר". ושם מוסיף עוד קושיא "מה ענין הירידה הזאת האין שייך ירידה לפניו". וראה שם בשולי העמוד מב' כת"י דשם נוסף עוד קושיא "מה טעם תלה (הירידה הכצעקתה) הירידה בצעקתה אם ירד דוקא ויראה כו" ע"ש בארוכה. ובאוה"ת בראשית כר ד תשלו, א.

2 הלא משמים הביט ה'

יכול סאב המזמור: «מן السماء أطل اسم ه' (הוי' / שם הוי', Havayah)؛ ورأى جميع البشر». ويستند إليه الأكثر ربيبي (אדמו"ר הזקן) לישאל: لماذا يجب على ه', الذي يرى كل شيء من السماء، أن «ينزل» لكي يرى؟

Psalms 33:13 תהילים ל"ג:י"ג

משמים הביט ה' ראה את-כל-בני האדם:

The L-RD looketh from heaven; He beholdeth all the sons of men;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 דינא דמלכותא דינא

القاعدة التلمودية القائلة إن «قانون المملكة هو قانون». وثقراً هنا تلميحاً إلى أن الملكوت (ملכות, Malchus), أي «المملكة», هو صفة القانون والدينونة.

Bava Kamma 113a:14–16 בבא קמא קי"ג א:י"ד-ט"ז

ומוכסין. והאמר שמואל: דינא דמלכותא דינא! אמר רבי חנינא בר כהנא אמר שמואל: במוכס שאין לו קצבה. דבי רבי ינאי אמרי: במוכס העומד מאליו. איכא דמתני לה אהא: לא ילבש אדם כלאים אפילו על גבי עשרה בגדים, להבדיל בו את המכס. מתניתין דלא כרבי עקיבא. דתניא: אסור להבדיל את המכס. רבי שמעון אומר משום רבי עקיבא: מותר להבדיל את המכס.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

4 מלך במשפט יעמיד ארץ

«الملك بالعدل يثبت الأرض». وتبين أن دينونة الملكوت هي دينونة تُبقي وتدعم، لا تُدمر.

Proverbs 29:4 משלי כ"ט:ד

מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יתקסנה:

The king by justice establisheth the land; but he that exacteth gifts overthroweth it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة كيهوت

משלי כט, ד.

5

יִחְבֹּר ה' אֶבְרָהִים (אברהם) بالصرخة على سدوم وعمورة (בראשית 18:20–21): «سأنزل الآن وأنظر هل فعلوا تماماً بحسب صرختها التي بلغتني؛ وإن لم يكن الأمر كذلك، فسأعلم». ومن الواضح أن لفظ «تماماً» (כלה, kalah) يفيد أنهم فعلوا كل ما تنسبه إليهم الصرخة. أما المقالة (מאמר, maamar) فتقرأ في الفقرة 18, مع راشי (רש"י), اللفظ ذاته بمعنى «الهلاك». وهذه هي العبارة الافتتاحية في المقالة.

Genesis 18:21 בראשית י"ח:כ"א

אֲרֹדֶּנָּה וְאֶרְאֶה הַכְּצַעְקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עָשׂוּ כָלָה וְאִם-לֹא אֶדְעָה:

I will go down now, and see whether they have done altogether according to the cry of it, which is come unto Me; and if not, I will know.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 בערב היא באה

«وفي المساء كانت تأتي»؛ قيل ذلك عن الفتيات اللواتي أحضرن إلى الملك أحشويروش (אחשורוש). ويُستشهد بها بوصفها استعمالاً آخر لصيغة الماضي المؤنث «جاءت» (באה, ba'ah), المطابقة لعبارة «التي جاءت» (הבאה, haba'ah) في آيتنا.

Esther 2:14 אסתר ב:י"ד

בְּעֶרְבַּיּוֹם הַבָּּאָה וּבִבְקֹר הַיָּמָּה אֶל־בֵּית הַנָּשִׁים שְׁנֵי אֶל־יָד שְׁעִשְׁגָז סָרִיס הַמֶּלֶךְ שָׁמַר הַפִּילֹגֶשִׁים לֹא־תָבֹא עוֹד אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי אִם־הִפְּזָן בַּהַּ הַמֶּלֶךְ וּנְקָרָא בְּשֵׁם:

In the evening she went, and on the morrow she returned into the second house of the women, to the custody of Shaashgaz, the king's chamberlain, who kept the concubines; she came in unto the king no more, except the king delighted in her, and she were called by name.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

الفقرة 2

7 ורחל באה

«وجاءت راحيل (رحل) مع غنم أبيها». وهذا استعمال آخر لصيغة المؤنث «جاءت» (بאה, ba'ah), ويُكمل الأمثلة على عبارة «التي جاءت» في آيتنا.

Genesis 29:9 בראשית כ"ט:ט

עוֹדֵנוּ מְדַבֵּר עִמָּם וְרַחֵל בָּאָה עִם־הַצֹּאֵן אֲשֶׁר לְאֵבִיָּהּ כִּי רָעָה הוּא:

While he was yet speaking with them, Rachel came with her father's sheep; for she tended them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ملاحظة كيهوت

בראשית כט, ט.

8

וביאור הענין . . יש להקדים לשון השגור

تذكر حاشية Kehot أنه ينبغي، ابتداءً من هذه النقطة، مقارنة البحث بهذه المقالة اللاحقة التي تتناول الموضوع نفسه.

ملاحظة كيهوت

מכאן ואילך ראה ד"ה השמר לך תרל"ה כרך א ע' ב ואילך.

9 בדחז"ל גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם

يستعمل التلمود عبارة «مكشوف ومعلوم أمام من تكلم فكان العالم» في شأن رابي مئير (רבי מאיר), إذ لم يكن في جيله مثيل له. ويستند الأكثر ربي (אדמו"ר הזקן) إلى الصياغة الثابتة لهذه العبارة.

Eruvin 13b:3 עירובין י"ג ב"ג

אמר רבי אחא בר חנינא: גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו, ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו? שלא יקלו חביריו לעמוד על סוף דעתו. שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים, על טהור טמא ומראה לו פנים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Kiddushin 30b:21–22 קידושין ל' ב:כ"א-כ"ב

וכן בדיו, ששלישן שותפין בו. תנו רבנן: שלשה שותפין הן באדם: הקדוש ברוך הוא, ואביו, ואמו. בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו אמר הקדוש ברוך הוא: מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם, וקבדוני. תנא רבי אומר: גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם שכן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Chullin 63b:9–10 חולין ס"ג ב:ט"ז-י

תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורות לפיכך מנה הכתוב בטהורה גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם שעופות טהורין מרובין על הטמאין לפיכך מנה הכתוב בטמאין מאי קמ"ל כדרב הונא אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא אמר רב משום ר' מאיר לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

Sanhedrin 76b:13–14 סנהדרין ע"ו ב:י"ג-י"ד

תנא נמי הכי: רבי אומר, גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם שהפרזל ממית בקל שהוא, לפיכך לא נתנה תורה בו שיעור. והני מילי דברזיה מיקרו. וכשב עליו לתוך המים. רישא רבונא קא משמע לן, וסיפא רבונא קא משמע לן. רישא רבונא קא משמע לן: אף על גב דלאו איהו דחפו, פיון דאין יכול לעלות משם ומת – חייב. סיפא רבונא קא משמע לן: אף על גב דחפו, פיון דיכול לעלות משם ומת – פטור.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

מلاحظة كهوت

כמה פעמים בש"ס ואחדים מהם: עירובין יג, ב. קידושין ל, ב. לא, א. חולין סג, ב. סנהדרין עו, ב ועוד. וראה בדרך מצותיך מצות דין עבד עברי פרק ב. המשך תער"ב פרק רלא. ד"ה והנה נת"ל תרס"ג.

10 גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם

ترد العبارة نفسها في سياق الحديث عن ابن يكرم أمه أكثر من أبيه. وهذا يبين أن العبارة تعبير مألوف في لغة الحكماء.

Kiddushin 31a:1 קידושין ל"א א'

שמשידלמו בדברים, לפיכך הקדים הקדוש ברוך הוא כיבוד אב וכיבוד אם. וגלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם שהבן מתירא מאביו יותר מאמו, מפני שמלמדו תורה, לפיכך הקדים הקדוש ברוך הוא מורה האם למורה האב.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

11 כי הנה הפילוסופים נלאו להשיג ענין ההשגחה פרטית

يشرح تانيا الغاية من الانكماش (צמצום, tzimtzum) والاحتجاب اللذين يبدو العالم من خلالهما منفصلاً, وذلك من أجل مُلك ה' على شعب. ويتناول

التوتر نفسه بين وحدانية ה' ووجود عالم يضم أشياء كثيرة منفصلة.

Tanya, Sha'ar HaYichud 7:15 תניא, חלק שני; שער היחוד והאמונה ז:ט"ו

והנה, מכאן יש להבין שגגת מקצת חכמים בעיניהם, ה' יכפר בעצם, שישגו וטעו בעיונם בכתבי האר"י וקרונ' לברכה, והבינו ענין הצמצום המונקר שם בפשוטו, שהקדוש ברוך הוא סילק עצמו ומהותו חס ושלוש מעולם הזה, רק שמשגיח מלמעלה בהשגחה פרטית על כל היצורים כולם, אשר בשמים ממעל ועל הארץ מתחת.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

ملاحظة كهوت

ראה תניא ח"ב פ"ז (פג, ב). מאמרי אדה"ת תק"ע ע' נג, ובארוכה בסה"מ תרמ"ג ע' קכד. ד"ה ויחי יעקב תרנ"ב ע' כט ואילך. שם ע' קכו. ובאה"ת בראשית כרך ד תתשלו, א שהקשיא שייך יותר בעיקר התהוות ריבוי התחלקות הנבראים מהאחד הפשוט. במאמרי אדה"א בראשית ע' קכד כ' שקושית החוקרים על עיקר ענין ההשגחה [ולא להשיג כמו שכתב כאן].

12 אין אדם נוקף אצבעו מלמטה

«لا يرضُ المرءُ إصبعه في الأسفل إلا إذا أعلن بشأنه في الأعلى». وهذا يعبر عن العناية الفردية حتى باصفر الوقائع.

Chullin 7b:15–16 חולין ז' ב:ט"ו-ט"ז

ואמר ר' חנינא אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא א"כ מכריזין עליו מלמעלה שנאמר (תהלים לז, כג) מה' מצעדי גבר כונונו (משלי כ, כד) ואדם מה יבין דרכו א"ר אלעזר דם ניקוף מרצה כדם עולה אמר רבא בגודל ימין ובניקוף שני והוא דקאזיל לדבר מצוה אמרו עליו על ר' פנחס בן יאיר מימיו לא בצע על פרוסה שאינה שלו ומיום שעמד על דעתו לא נהנה מסעודת אביו:

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

Zohar III, 274b זח"ג רעד, ב

ملاحظة كهوت

חולין ז, ב. זח"ג רעד, ב.

13 הכצעקתה הבאה

الإحالة المرجعية من كهوت لهذه الكلمات (حاشيتها أدناه).

ملاحظة كهوت

המשך הפסוק ארדה נא.

14 בערב היא באה

تقتبس الكلمات هنا من Esther 2:14; ويُعرض المقطع أدناه.

Esther 2:14 אסתר ב:י"ד

בערב היא באה ובבקר היא שבה אליבית הנשים שני אלי"ד שעשגז סריס המלך שמר הפילגשים לא-תבוא עוד אליהמלך כי אס-חפץ בה המלך ונקראה בשם:

In the evening she went, and on the morrow she returned into the second house of the women, to the custody of Shaashgaz, the king's chamberlain, who kept the concubines; she came in unto the king no more, except the king delighted in her, and she were called by name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ملاحظة كهوت

אסתר ב, יד.

15 ולהעיר ממרז"ל בכ"מ

יִמְזַלְזֵל אֶלְטֵר רִבִּי הֵנָּה בֵּין «אִמְרֵי פִּקְחוֹ» (תהלים 148:5), וְהִיא עֲבָרָה קִיֵּיל עַן גִּוְהַר ה', אִזְ תִּנְשָׁא אֶלְוָלִם בַּלְּנִסְבָּה אֵלֵיָּהּ מִן תִּלְקָא נִפְשָׁהּ, וּבֵינָם עֲבָרָה «חֲלֹק אֱלֹקִים», אִי חֲלֹק מִנְסוּב אֵלֵי אִסְם אֱלֹקִים (אלקים, Elokim), הַתִּי תִּדֹל עַל־כֹּחַ הַחֲלֹק בִּלְשׁוֹן הַמִּלְחָמָה וְלֹא תִּנְטִיק אִלָּא עַל־אִסְמָנָהּ. וְתִּסְתַּעֲבִין הַחֲשִׁיבָה בְּהַזְכָּר הַתִּמְיִיז לְתִפְסִיר קוֹל הַחֲכָמָה: «מִן תִּכְלֹם פִּקְחָן הָעָלָם», לֹא «מִן יוֹגֵד הָעָלָם».

Shabbat 55a:8-9 שבת נ"ה א:ח-ט'

אָמַר לָהּ: גְּלוּי וְדוּעַ לְפָנַי שְׂאָם מִיָּחוּ בְּהֵם לֹא יִקְבְּלוּ מִהֶם. (אָמַר) [אָמַרָה] לְפָנַי: רְבוּנוּ שְׁלֵם עוֹלָם! אִם לְפָנַי גְּלוּי, לָהֶם מִי גְלוּי? וְהִינֵנוּ דְקִתִּיב: «זָקֵן בְּחֹר וּבְתוּלָה טַף וְנָשִׁים תִּתְרַגְּוּ לְמִשְׁחִית וְעַל כָּל אִישׁ אֲשֶׁר עָלָיו הָמוּ אֵל תִּגְשׁוּ וּמִמֶּקְדָּשִׁי תִּחְלֹוּ». וְכִתִּיב: «וַיִּחְלֹו בְּאֲנָשִׁים הַזִּקְנִים אֲשֶׁר לְפָנַי הַבָּיִת». תִּנִּי רַב יוֹסֵף: אֵל תִּקְרִי «מִקְדָּשִׁי» אֵלָּא «מִקְדָּשִׁי» — אֵלֹה בְּנֵי אָדָם שִׁקְיָמוּ אֶת הַתּוֹרָה כִּלְה מִאֲלָף וְעַד תִּיו.

וּמִנִּי: «וַיִּהְיֶה שְׂשֹׁה אֲנָשִׁים בָּאִים מִדְּרָךְ ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

מلاحظة كهوت

גְּלוּי וְדוּעַ לְפָנַי (שבת נה, א. ועוד) — וּבָאֵם לֹא הִי אִדְהִיז מַעֲתִיק כֹּאן הַסּוּיִם «מִי שְׂאִמְרָה וְהִי הָעוֹלָם» הִי כוֹלֵל גַּם מַחֲזוּל אֵלֹה, וַיִּלֵּל שְׂמַרְמֹז בּוֹזָה עוֹד דּוּגְמָא וְרִאִי מִמַּאמְרָם «שְׂאִמְרָה וְהִי הָעוֹלָם» (וְלֹא — «שְׂמַהוּרָה הָעוֹלָם», וְעוֹד הַחִילּוּק בֵּין «צִיּוֹה וְנִבְרָא» וְ«בְּרָא אֱלֹקִים» — תוֹרָא מִגִּי'א צוּר, ג.). וְעוֹד עֲנִין — שְׂאִפִּילוּ בְּדִרְגָּתָהּ דְּהַתְּהוּת עוֹלָמוֹת — גִּי'כ יִשְׁנוּ אוֹפֵן דְּ«גְלוּי וְדוּעַ». לְקוּי'שׁ חִי'י'ת ע' 197. רָאָה סִפְרָה הָעֲרִכִּים-חֲב"ד ח"ד ע' תִּקְצוּ. רָאָה גַּם לְקִמָּן ל', א.

الفقرة 3

16 שאין ידיעתו ית'

יֹוֹשֵׁעַ הַמַּלְאָה הֵנָּה אֲנִי הַמַּלְאָה, חֲתִי אִסְמֵי הַמַּלְאָה, תִּזְלֵל מִתְּמַיִזָּה וּמַחְדוּדָה, בִּלְשׁוֹן אֲנִי ה' וְחֶדֶד בְּסִיטָה; וְיִנְטֹלֵק בִּחְתֵּה בִּלְשׁוֹן ה' מִן הַזֶּה הַמַּלְאָה.

מلاحظة كهوت

ראה לקו"ת שה"ש כא, ב.

17 הרי דעתו מלובשת בדיעה זו

יֹוֹשֵׁעַ אִנְ עֲנִיָּה ה' תִּשְׁלֵם כָּל תִּפְסִיל, וְלִכְתִּיהָ לִישַׁת כְּלֵם הָאִנְשָׁן הַזֶּה יִנְדְּרַג בִּלְשׁוֹן מִלְּמָה; בִּלְשׁוֹן אֲנִי «כָּל שֵׁי' זָהָר וּמַעֲלוּם אִמָּמָה», אִזְ יִרֵּי נְהִיָּה גְּמִיַּם הָאֲבִיָּאִל בְּנִצְרָה וְחֶדֶד. וְיִחְיִל אֵלֵּי הַזֶּה הַמַּלְאָה.

מلاحظة كهوت

ראה לקו"ת שה"ש כא, ב.

18 כי לא מחשבותי מחשבותיכם מחשבותיכם

יִדְעוּ ה', עַל לִשָּׁן הַנְּבִי, הַשִּׁבְעָה אֵלֵּי הַרְגוּ: «אִנְ אִפְכָרִי לִישַׁת אִפְכָרִי, וְלֹא תִרְכֹּם טְרִיקִי». וְיִסְתַּשֵּׁד בְּהַזְכָּר אֲנִי עֵלֵם ה' יִחְתַּלֵּף בִּלְשׁוֹן עַן מַעֲרֵף הַבִּשְׂר.

Isaiah 55:8 ישעיהו נ"ה:ח'

כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה'

For My thoughts are not your thoughts, Neither are your ways My ways, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة كهوت

ישעיה נה, ח.

19 והנה כתיב שבעה אלה

יִפְסַר זֶלֶק הַמִּקְטַע עֲבָרָה «נִזְרָה ה' מִן הַשָּׁמַיִם» עַל־אִנְהָ עֲנִיָּה מִן הָאֲעִלִּי אֵלֵּי הָאֲסִפֵּל, וְיִתְחַדֵּת עַן תּוֹעִין מִן הָעֲנִיָּה יִקְבָּלָן הַוְּחֶדָה הָעֲלִיָּה (יִחֻדָּא עֵילָא, yichuda ila'ah) וְהַוְּחֶדָה הַסִּפְלִי (יִחֻדָּא תַתָּא, yichuda tata'ah): פִּקְדָּה יִרְעֵי ה' אֲחִיָּאִל בַּלְּחִסָּן (חֲסֵד, Chesed), וְאֲחִיָּאִל בַּלְּשִׁדָּה (גְּבוּרָה, Gevurah), בִּלְשׁוֹן הַמִּסְפָּר (זִיָּא / זַעִיר אַנְפִּין, Z'eir Anpin) וּפִי הַמַּלְכוּת (מַלְכוּת, Malchus) עַל־הַסּוּאָה. וּפִקְדָּה לְחֲשִׁיבָה, אִנְהָ יִחְיִל אֵלֵּי הַזֶּה הַמִּקְטַע.

מلاحظة كهوت

בלקו"ת ראה כד, א. שמע"צ צא, ד — מצייין לכאן.

20 שבעה אלה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ

יִשְׁרַח הַמַּלָּאָה לְנִבִּי זִכְרִיָּה (זְכַרְיָה) רְוִיָּה מִנָּרָה זָתָה סִבְעָה סְרָא: «הַזֶּה הַסִּבְעָה הִיא עֵינֵי אִסְם ה' (הו"י / שם הו"י, Havayah); וְהֵמָּה תְּגוּבָן הָאָרֶץ כֻּלָּהּ». וְקִדְּרָה הַפֶּעַל בְּסִיטָה הַזִּכָּר מִשְׁוֹטִטִים (meshotetim).

Zechariah 4:10 זכריה ד':י'

כי מי בז ליום קטנותו ושמוחו וראו את-האֵבֶן הַבְּדִיל בְּיַד זְרֻבָּבֶל שְׁבַע־הָאֵלֹה עֵינֵי ה' הֵמָּה מִשְׁוֹטִטִים בְּכָל־הָאָרֶץ:

For who hath despised the day of small things? even they shall see with joy the plummet in the hand of Zerubbabel, even these seven, which are the eyes of the L-RD, that run to and fro through the whole earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ

יֹוֹשֵׁעַ הַרְאִי חֲנַנִי (חֲנַנִי) הַמֶּלֶךְ אִסָּא (אִסָּא) לֹא־עֲמָדָה עַל־אִרָם (אִרָם): «אִנְ עֵינֵי ה' תְּגוּלָן בִּלְשׁוֹן הָאָרֶץ, לְתִקּוּיָה הַזֵּין קְלֻבֵּיהֶם מְחֻלָּה לֵה אִחְלָאָה תָאָמָה». וְקִדְּרָה הַפֶּעַל בְּסִיטָה הַמּוֹנֵת מִשְׁוֹטִטִים (meshotetos), וְסִיבְרָב בֵּין הַסִּיבְרָבִים וְנִוְעִין מִן הָעֲנִיָּה הָאֵלֵּיָּהּ.

II Chronicles 16:9 דברי הימים ב ט"ז:ט'

כי ה' עיניו משוטטות בכל-הָאָרֶץ לְהַתְּחַזֵּק עַם־לְבָבָם שְׁלֹם אֵלֵּי וְנִסְכְּלָה עַל־זָאָתָה כִּי מַעֲתָה יֵשׁ עִמָּךְ מִלְחָמוֹת:

For the eyes of the L-RD run to and fro throughout the whole earth, to show Himself strong in the behalf of them whose heart is whole toward Him. Herein thou hast done foolishly; for from henceforth thou shalt have wars

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 כי נודע שבע"ס יש אורות וכלים

תִּרְבֵּץ הַזֶּה הַסִּיבְרָבִים בֵּין הָאֲנֹרָה וְהָאֲנֹרָה וְהָאֲנֹרָה הַזִּכָּר אֵלָּה: פִּלְאִשְׁכָּל נִפְשָׁה יִתּוֹר בְּשָׁן הַסִּיבְרָבִים הָעֲשֵׂר הַמִּתְמַיִזָּה בִּלְשׁוֹן הָאֲנִיבְחָק (אֲנִיבְחָק, Atzilus), הַמִּתְמַיִזָּה מִן הַנּוֹר הַלֵּאנְהִי (אֹר אֵין סוֹף, Or Ein Sof) הַבִּיטָה, הַזֶּה יִתְגַּוֵּז כָּל אֲנִיבְחָק.

מلاحظة كهوت

במאמרי אדה"א בראשית ע' קפד מקשר זה אלמעלה וז"ל שם: "אך באמת קושיא זו תפול גם כן על מציאות עשר ספירות דאצ"י ממאצילן שהוא ג"כ בחי' התחלקות עשר מציאות פרטים . . ואיך נמצא זאת מבחי' אור א"ס הפשוט שהוא מופשט מגדר התחלקות מכל וכל" ע"ש. וראה פרשיות ע' קז. אוה"ת בראשית כרך ד תשלו, א.

23 כי בחי' חו"ג זהו בחי' כלי

יֹוֹשֵׁעַ אֲנִי הָאִחְסָן וְהַשִּׁדָּה וְעֵאָנָן בִּלְשׁוֹן הַמִּסְפָּר, חֲתִי תִּתְחַדֵּת טְבִיבָה הָאֲנִיבְחָק: אִמָּא בִּלְשׁוֹן אֲרִיחַ אַנְפִּין, Arich Anpin, «פִּלִּישׁ תְּמָה יִסָּר», לֹאֵן הַוָּעֵא מִבְּלָל תָאָמָא אִמָּא הַנּוֹר.

מلاحظة كهوت

29 דע מה למעלה ממך עין רואה

يَعْلَمُ الحَاخَامُ يَهُودًا هُنَّاسِي (רבי יהודה הנשיא) فِي مَشْنَه (משנה): «اعلم ما فوقك: عين ترى، وأذن تسمع، وجميع أعمالك مكتوبة في كتاب». وهذا يسند تصوير «العيون» الإلهية التي تراقب كل عمل.

Pirkei Avot 2:1 משנה אבות ב'א'

רבי אומר, איזוהי דרך ישראל שנקבר לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרך של מצות. והוי מחשב הקסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עברה כנגד הקסדה. והתפלג בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עברה, דע מה למעלה ממך, עין רואה ואזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין:

Rabbi said: which is the straight path that a man should choose for himself? One which is an honor to the person adopting it, and [on account of which] honor [accrues] to him from others. And be careful with a light commandment as with a grave one, for you did know not the reward for the fulfillment of the commandments. Also, reckon the loss [that may be sustained through the fulfillment] of a commandment against the reward [accruing] thereby, and the gain ... [that may be obtained through the committing] of
Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

30 והוא ע"ד גלוי וידוע

تذكر الحاشية أن هذا المقطع يحيل إلى هذا الموضوع؛ وتقابل مقالته بين المخلوقات المتميزة ووحدة ال' البسيطة، وتشرح تدييره بأنه «ظاهر ومعلوم».

מلاحظة כהות

בלקו"ת שה"ש כא, ב מציין לכאן. ראה ד"ה צהר תעשה תרע"ג.

الفقرة 7

31 שו"ה משוטטות — בבחי' גלוי וידוע

بحسب التعليق، تشير عبارة أور هاتوراه (אור התורה) هناك إلى هذه الفقرة.

מلاحظة כהות

באוה"ת סידור ע' נ מציין לכאן. ענין הידיעה נתבאר בארוכה בספר הערכים-חב"ד ח"ד בערך אורות דספירות "פשיטות" ע' פד ואילך, ובמילואים שם ע' תקכו, שהכוונה כאן בתו"א דזה מה שהוא יודע הוא לא מצד שהוא רואה כבר את המעשים, כי אם שהידיעה היא מחמת עצמו, ע"ש. ראה ביאוה"ז להצ"צ כך א ע' סה ואילך.

الفقرة 8

32 ועיין בפרדס שער

تضيف النسخة الموازية: كما يشرح Pardes في مواضع عدة، لا يمكن الإجابة عن أسئلة الفلاسفة حول سلسلة التدرج الهابطة من العلة الأولى إلا بحكمة القِالة؛ ولهذا تسمى الصفات المنبثقة العشر في عالم الانبثاق في זהר «سر الإيمان المقدس».

מلاحظة כהות

במאמרי אדה"ז פרשיות ח"א ע' קז "וכמבואר בפרדס בכמה דוכתי שא"א לתרץ קושיות הפילוסופי וכל המבוכים שנבוכו בענין ההשתלשלו מאח"פ אם לא ע"י חכמת הקבלה וע"כ נק' בחי' ע"ס דאצ"י בזהר בשם רזא דמהימנותא קדישא כידוע".

בד"ה אין עומדין תרס"ז (בהמשך תרס"ז ע' תפא) מפרש: והיינו בז"א לפי שהאור נעשה כמהות הכלים כו', אבל בא"א לית שמאלא בהאי עתיקא לפי שהכלי בטל לגמרי אל האור וה"ה כמהות האור כו' עכ"ל ע"ש.

24 מחנה מיכאל מקבלים מבחי' חסד כו'

تورد حاشية كيهوت هذا المقطع من الزوهار (זהר) تأييدًا للتعليم القائل إن معسكر ميخائيل (ميخאל) من الإحسان (חסד, Chesed)، ومعسكر جبرائيل (גבריאל) من الشدة (גבורה, Gevurah).

Zohar III, 235b זח"ג רלה, ב

מلاحظة כהות

ראה זח"ג רלה, ב. ובכ"מ.

الفقرة 4

25 קונה לו קטיגור אחד

يَعْلَمُ الحَاخَامُ إِيْعَازَرُ بْنُ يَعْقُوبَ (רבי אליעזר בן יעקב) فِي الْمَشْنَه (משנה): «من يرتكب مخالفة واحدة يكتسب لنفسه مُدْعِيًا واحدًا». وهنا يُفهم «المُدْعِي» على أنه العيب الذي تُحدثه الخطيئة في ملاك معين.

Pirkei Avot 4:11 משנה אבות ד'י"א

רבי אליעזר בן יעקב אומר, העושה מצוה אחת, קונה לו פרקליט אחד. והעובר עברה אחת, קונה לו קטיגור אחד. תשובה ומעשים טובים, פתרים בפני הפרענות. רבי יוחנן הסנדלר אומר, כל פגמיה שהיא לשם שממים, סופה להתקיים. ושאניה לשם שממים, אין סופה להתקיים:

Rabbi Eliezer ben Jacob said: he who performs one commandment acquires for himself one advocate, and he who commits one transgression acquires for himself one accuser. Repentance and good deeds are a shield against punishment. Rabbi Yochanan Hasandlar said: every assembly which is for the sake of heaven, will in the end endure; and every assembly which is not for the sake of heaven, will not endure in the end.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

الفقرة 5

26 וגם המלאכים המקבלים מהם

يُستشهد به بشأن الملائكة الذين يتلقون من الأوعية؛ ويُستشهد بالمقال التعليمي (מאמר, maamar) نفسه أدناه عند الكلام عن «لم ينظر إلى إثم في يعقوب (יעקב)».

מلاحظة כהות

ראה ד"ה וזה סיני תרנ"ג ע' רא.

27 מארי דעינין

يُستشهد به بشأن الملائكة الذين يُسَمَّون «سادة العيون».

מلاحظة כהות

ע' אוה"ת וירא כך ד תשלו, א. פ' עקב ע' תקצז.

الفقرة 6

28 דע מה למעלה ממך

الإحالة المرجعية من كيهوت لهذه الكلمات (حاشيتها أدناه).

מلاحظة כהות

אבות ב, א.

33 ושער ד' פ"ט

يوجه الأثر ربه (אדמו"ר הזקן) القارئ إلى كتاب بارديس ريمونيم (פרדס רמונים) للخاص موشيه كوردوفيرو (משה קורדובירו), البوابة الرابعة، الفصل التاسع، في هذا الموضوع؛ ويستشهد بالفصل نفسه مرة أخرى أدناه في سياق المعرفة والاختيار الحر.

Pardes Rimmonim 4:10–11 פרדס רמונים ד' י"ז-י"א

... ועוד נשמתא אית לה כמה שנויין ומקרים וסבות דאתקריאו לה, מה דלאו הכי למארי כלא. ובג"ד היא אדמייא לגביה בשולטנותא דילה על כל אברי גופא, אבל לא במלה אחרא עכ"ל. ומתוכו מתבארים כל חלקי וצדדי הדרוש הנדרש בשער זה. ועתה רצוננו להאריך בביאורו ובפרטי דבריו מפני רבוי תועלתו. ועוד שמתוכו יתבאר רוב מה שפי' בפרקים הקודמים. ופי' חכם בכל מיני חכמות, מפני שיש בחי' רבות אל החכמה והבינה. והם מיני חכמות כפי שנוי ורובי הבחינות. ובכלן מתפשט הא"ס כדי לפעול כל הפעולות כי אין בכח המדות לפעול פעולות זולתו.

...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

34 וברע"מ פ' שופטים ד' ער"ה סע"א

قسم الراعي الأمين (רעיא מהימנא, Ra'aya Mehemna) من الزوهار في شوفטים, ويُستشهد به بوصفه مناقشة أخرى لهذا الموضوع.

Zohar, Shoftim 3:11–4:20 ספר זוהר, שופטים ג' י"א-ד' כ'

35 היוצר עין הלא יבית

يجيب صاحب المزمور من يقولون: «ה' لا يرى» (תהלים 94:7-9): «أفلا يرى من خلق العين؟» ويُستعمل هذا لتأكيد السؤال: لا يحتاج ه' إلى وسيط لكي يرى.

Psalms 94:9 תהלים צ"ד ט'

הַנִּשְׁע אֶזְנוֹ הָלֹא יִשְׁמַע אִם-יֵצֵר עֵין הָלֹא יִבִּית:

He that planted the ear, shall He not hear? He that formed the eye, shall He not see?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة כיהוט

תהלים צד, ט.

36 אך הענין כמ"ש

بحسب الحاشية، نُقل قسم من هذا الموضوع فصاعداً إلى هناك، بترتيب مختلف، مع إضافات وشروح.

מلاحظة כיהוט

קטע מכאן נעתק בסה"מ תרכ"ט (הוצאת תשנ"ב) ע' לה בשניוני סדר עם הוספות וביאורים.

37 כי אל דעות ה'

من نشيد الشكر الذي أنشدته حنة (חנה): «لأن اسم ه' (הוי' / שם הוי', Havayah) هو ذو المعارف (דעות, de'os)». ومن الواضح أن ه' يعلم كل شيء؛ لكن المقالة الحسدية (מאמר, maamar) تفسر صيغة الجمع على أنها تشير إلى مستويين من المعرفة (דעת, Daas), الأعلى والأدنى.

I Samuel 2:3 שמואל א' ב' ג'

אִלְתַּרְבוּ וְתִדְּרוּ גְבוּהָ גְבוּהָ יֵצֵא עֵתָּה מִפִּיָּךְ כִּי אֵל דְּעוֹת ה' וְלוֹ תִתְּנֶנּוּ עֲלֻלוֹת:

Multiply not exceeding proud talk; Let not arrogance come out of your mouth; For the L-RD is a G-d of knowledge, And by Him actions are weighed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة כיהוט

שמואל-א ב, ג. ראה אוה"ת בראשית כרך ד תשלז, א. סה"מ תרכ"ז ע' קמה ואילך. סה"מ תרכ"ט כט ואילך.

38 שיש ב' בחי' בדעת

تحيل حاشية كيهوت، فيما يخص هذه الكلمات، إلى Zohar III, 291a.

Zohar III, 291a זח"ג רצ"א, א

מلاحظة כיהוט

זח"ג רצ"א, א.

39 שיש ב' בחי' בדעת

تحيل حاشية كيهوت إلى هذا المقطع من الزوهار للاستدلال على التعلیم القائل بوجود مستويين من المعرفة.

Zohar, Idra Zuta 19:87–22:95 ספר זוהר, האדרא זוטא י"ט:פ"ז-

כ"ב:צ"ה

40 שיש ב' בחי' בדעת . . מקיף וסוכ"ע

يربط مقطع رאה نوعين من إبطال الذات (ביטול, bittul), الوحدة العليا والوحدة السفلى، بنوعين من العناية الآتية من الأعلى. وهذا ينسجم مع التمييز هنا بين المعرفة العليا المحيطة والمعرفة السفلى.

מلاحظة כיהוט

ראה לקו"ת ראה כד, א. שמע"צ צ"א, ד. ובכ"מ.

41 לא הביט און ביעקב

بلعام (بلعم)، الذي استأجره بالاق (בלק) ليلعن إسرائيل، يباركهم بدلاً من ذلك: «لم ينظر إلى الإثم في يعقوب (יעקב)». وليس المعنى أن ه' لا يراه، بل، كما يشرح راشي (רש"י)، أنه لا يتفحص إثمهم؛ وهذا هو نهج المعرفة الأعلى.

Numbers 23:21 במדבר כ"ג כ"א

לא־הִבִּית אֶזְנוֹ בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹקָיו עֲמֹו וְתַרְוִיעַת מִלְךְ בּוֹ:

None hath beheld iniquity in Jacob, Neither hath one seen perverseness in Israel; The L-RD his G-d is with him, And the shouting for the King is among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة כיהוט

במדבר כג, כא. ראה ד"ה ותר סיני תרנ"ג ע' רא "דאין פירושו שלא ראה את האון כלל דהכל גלוי וידוע לפניו, אלא שאינו מתפעל מזה וכמו שפרש"י שם שאינו מדקדק עמהם להתבונן בהאון ועמל שלהם."

42 יירא און ולא התבונן

يخير صوفر (صوفر) أيوب (أيوب) بأن ه' يعرف أفعال أهل الباطل: «يرى الإثم، أفلا يتأمله؟» ومن الواضح أن العبارة تُقرأ عادةً على هيئة سؤال؛ لكنّ מאמר يقرأها هكذا: «يرى الإثم ولا يعتدّ [به]:» فهو يرى من غير أن يتأثر.

Job 11:11 איוב י"א י"א

כִּי־הוּא יָדַע מִתִּי־שׁוֹא וַיִּרְאֵהוּ אֶזְנוֹ וְלֹא יִתְבּוֹנֶן:

For He knoweth base men; and when He seeth iniquity, will He not then consider it?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة כיהוט

איוב יא, יא. סה"מ תרנ"ג שם "השעם מה שוירא און ולא התבונן הוא מפני שהפגם ממעשה התחתונים אינו מגיע לשם, והיינו בבחי' עצמיות ואז"ס שהוא למעלה מעלה מבחי' עולם, ולכן מה שנעשה בעולם אינו נוגע שם כלל" ע"ש. ראה המשך תער"ב כרך ג' ע' אישסט.

43 אם צדקת מה תתן לו

إلهو (אליהוא) إلى أيوب (أيوب): «إن كنت بَارًا، فماذا تقدّم له؟» على مستوى المعرفة (דעת, Daas) العليا, لا تُحدث أعمال البشر أي تغيير في ה'.

Job 35:7 איוב ליה"ד:

אם צדקת מה תתן לו או מה מידדך רקח:

If thou be righteous, what givest thou Him? Or what receiveiveth He of thy hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة كهوت

איוב לה, ז.

44 טהור עינים מראות ברע

قال النبي حبقوق (חבקוק) مخاطبًا ه': «[أنت] أظهر عينًا من أن تنظر إلى الشرّ، متسائلًا: فلماذا تحتمل الأشرار بعد ذلك؟ وتقرأ المقالة (מאמר, maamar) ذلك على أنه رؤية الشر من دون أن يترك أي أثر فيه.

Habakkuk 1:13 חבקוק א'י"ג

טהור עינים מראות רע והביט אליעמל לא תוכל למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו:

Thou that art of eyes too pure to behold evil, And that canst not look on mischief, Wherefore lookest Thou, when they deal treacherously, And holdest Thy peace, when the wicked swalloweth up The man that is more righteous than he

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة كهوت

חבקוק א, יג.

45 שממית בידים תתפש

ومن بين الكائنات الصغيرة الحكيمة الواردة في משלי 30: «السحلية تقبض بيديها، وهي في قصور الملك». يستشهد המאמר بهذه العبارة هنا من دون أن يشرحها؛ وترد الكلمات نفسها في المقطع الموازي من לקוטי תורה, Shir, HaShirim 30b.

Proverbs 30:28 משלי ל' כ"ח

שמןמית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך:

The spider thou canst take with the hands, Yet is she in kings'palaces.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة كهوت

משלי ל, כח.

46 ומשם מקור הסליחה

ويضيف: بل إن المغفرة تأتي من هناك تحديدًا لأن الخل لا يصل إلى هناك؛ ومن ثم تُنزل المغفرة عن الخطايا من هناك لملء مواضع الخل.

מلاحظة كهوت

סה"מ תרנ"ג שם "ואדרבה משם נמשך הסליחה כו' והיא הנותנת מפני שאין הפגם נוגע שם לכן נמשך משם להיות סליחות עוונות למלאות הפגמים כו'".

47 היינו בכלים דע"ס דאבי"ע

يشير إلى هذا الموضع ويشرح أن الخل يصل إلى أوعية عالم الانبثاق، وأن هذا هو العلم في حال التلبّس.

מلاحظة كهوت

ראה המשך תער"ב ח"ג ע' א'שסט. שמציין לכאן "מבו' [= הכוונה לכאן] דבהכלים דאבי"ע מגיע הפגם והוא בבחי' יודע היינו בבחי' התלבשות כו'".

וראה שם ע' א'רכח.

48 הגה"ה

تشير هذه الفقرة إلى هذه الحاشية. وهي تشرح أن المعرفة العليا لا تنساب إلى الصفات مطلقًا؛ فهي **סובב כל עלמין**, ومن التاج, ولا يحدها أي وعاء, كما تفسّر قولي «يرى الإثم ولا يتأمل فيه» و«لم يرَ إثمًا في يعقوب» بالطريقة نفسها. وتضيف تشبيهاً: فالطفل الصغير يتزعج من كل أمر صغير رغمًا عنه, بينما يستطيع العقل العظيم أن يتلقى الأمر نفسه من دون غضب, لأن معرفته لا تنساب إلى الانفعالات.

מلاحظة كهوت

בלקו"ת שה"ש ל, ב מציין לכאן.

49

يصف الزوهار (זהר) في فقودي «عيني اسم ה' (הוי' / שם הוי', Havayah)» بأنها قوى تنشغل كلها بالسهل على العالم, ويُستشهد به مصدرًا لتحديد العينين بوسائل العناية الإلهية.

Zohar, Pekudei 49:611–621 ספר הזהר, פקודי מ"ט:תר"א-תר"כ"א

الفقرة 9

50 מכרחת את הבחירה כלל

ويضيف برهانًا على أن المعرفة السابقة لا تفرض الاختيار: إذ يُحلف الإنسان: «كن صالحًا».

מلاحظة كهوت

"שהרי משביעין אותו תהא צדיק" — סה"מ תרכ"ט ע' כט.

الفقرة 10

51 דוקא . . שע"י הכלים והעינים

ويوضح المقصود: من خلال الأوعية والصفات, حيث يبلغ العيب, يُستجلب الثواب والعقاب ينزل ה' إلى المعرفة السفلى, أي إلى النور الذي يملأ العوالم كلها (ממלא כל עלמין, memalei kol almin), في أوعية الصفات المنبثقة (ספירות, Sefiros) في العوالم الأربعة.

מلاحظة كهوت

שע"י הכלים והמדות שלשם מגיע הפגם ומשם נמשך השכר והעונש שזהו ע"י ירידתו והשפלתו בבחי' ד"ת בחי' ממכ"ע היינו בכלים דע"ס דאבי"ע — סה"מ תרכ"ט ע' ל.

52 ועיין בפרדס ש"ד פ"ט בענין ידיעה ובחירה

يناقش الحاخام موشيه كوردوفيرو (רבי משה קורדובירו) هناك المعرفة والاختيار الحر, ويميّز بين علم ה' قبل أن يخطئ الإنسان وعلمه بعد أن يكون قد أخطأ. ويُسقط الأثر ربي (אדמו"ר הזקן) ذلك على المعرفة (דעת, Daas) العليا والسفلى.

Pardes Rimmonim 4:9 פרדס רמונים ד'ט'

الفقرة 11

53 וירא אלקים את בני"י

بعد أن صرخ بنو إسرائيل من عبديتهم في مصر (שמות 2:23–25): «ورأى ה' بني إسرائيل, وعلم ה'؛ أي إنه التفت إلى حالهم. ويُفهم هذا هنا على أنه انتقال من المعرفة العليا (דעת, Daas) إلى דעת السفلى, وهو ما يترتب عليه الثواب والعقاب.

Exodus 2:25 שמות ב' כ"ה

וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים:

And G-d saw the children of Israel, and G-d took cognizance of them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة كهوت

שמות ב, כה.

הפסוק 12

54 עין ה' אל יראיו

קאטב המזמור: «עין اسم ה' (הוי' / שם הוי', Havayah) מתגלה אל
 הדין יחשונה, אל הדין ירגון יחסנה». ויִסְתַּשֵּׁד בְּהָ לִתְבִּית הענייה
 המנוּחָה מן המערה העליה (דעת, Daas).

Psalms 33:18 תהלים ל"ג:י"ח

הנה עין ה' אלי־יראיו למִיִּחְלִים לְחַסְדּוֹ:

Behold, the eye of the L-RD is toward them that fear Him,
 ;Toward them that wait for His mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מלחצה כהות

תהלים לג, יח.

55 עין בעין נראה

יִתְצַרַּע מוֹשֵׁי (מֹשֶׁה) מן אֶלֶל יִסְרָאֵל בַּעַד וָאִעֻץ הַיּוֹסֵפִים, קֹאֵלָא אִין
 הָאָמֶם קִדְ שִׁמְעַת «אַתָּה אַתָּה הוֹי», קִדְ זָהֲרַת עֵינָא לְעֵינָא. ויִסְתַּשֵּׁד בְּהָ עַלִּי
 הענייה העליה נפשה.

Numbers 14:14 במדבר י"ד:יד

וְאָמְרוּ אֱלִי־יֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי־אָתָּה ה' בְּקִרְבָּה הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר־
 עִין בְּעִין נִרְאָה אִתָּה ה' וְעַנְנָה עֲמִד עֲלֵיהֶם וּבַעֲמִד עָנָן אִתָּה הַלֵּךְ לִפְנֵיהֶם
 יוֹמָם וּבַעֲמִיד אֵשׁ לָלֶיְלָה:

they will say to the inhabitants of this land, who have heard
 that Thou L-RD art in the midst of this people; inasmuch as
 Thou L-RD art seen face to face, and Thy cloud standeth over
 them, and Thou goest before them, in a pillar of cloud by day,
 ;and in a pillar of fire by night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מלחצה כהות

במדבר יד, יד.

56 כדפי' באד"ר דף ק"ל ע"א

إحالة إلى مناقشة هذا المقطع من إدرا ربًا.

מלחצה כהות

ראה המשך תעריב ח"ב ע' א'לא.

57 בן פורת עלי עין

بركة يعقوب (יעקב) ليوسف: «ابنًا مثمرًا عند نبع»، على ظاهر معناها (إذ إن
 كلمة עֵין (ayin) تعني «نبعًا» و«عينًا»). ويقرأ هذا المأמר (maamar)
 العبارة بمعنى «فوق العين»، كما يفعل التلمود (ברכות 20a), رابطًا يوسف
 بالمستوى الأعلى من «العين».

Genesis 49:22 בראשית מ"ט:כ"ב

בן פֶּתַח יוֹסֵף בֶּן פֶּתַח עֵלֶי עֵין בְּנוֹת צִעְדָּה עֲלֵי־שׁוֹר:

Joseph is a fruitful vine, A fruitful vine by a fountain; Its
 branches run over the wall

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מלחצה כהות

בראשית מט, כב.

58 ויכלכל יוסף

«ואל יוסף אבא ויחוט», وكذلك أهل بيت أبيه. وقد أكسبه كرمه هذا
 المستوى.

Genesis 47:12 בראשית מ"ז:י"ב

וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף אֶת־אֲבִיו וְאֶת־אֶחָיו וְאֶת־כָּל־בֵּית אָבִיו לְחֶם לְפִי הַטֶּהֱ:

And Joseph sustained his father, and his brethren, and all his
 father's household, with bread, according to the want of their
 little ones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מלחצה כהות

בראשית מז, יב.

59 טוב עין הוא יבורך

«صاحب العين الطيبة يُبَارَك، لأنه أعطى من خبزه للفقير». وهذا يربط
 السخاء بـ«العين» العليا.

Proverbs 22:9 משלי כ"ב:ט'

טוֹב־עֵין הוּא יְבָרֶךְ כִּי־נָתַן מִלְחָמוֹ לְדָל:

He that hath a bountiful eye shall be blessed; For he giveth of
 his bread to the poor

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מלחצה כהות

משלי כב, ט.

60 ורב חסד

«وكثير الإحسان»، إحدى الصفات الثلاث عشرة للرحمة، وهو المستوى الذي
 يُشار إليه بأنه يلطف جميع الأحكام.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו'

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד
 וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The
 L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering,
 ;and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הפסוק 14

61 בזהר . . דמשפטים דק"ז

بحسب الحاشية، يورد نصّ مقطع الزوهار هذا مع تفسير.

מלחצה כהות

באזה"ת נ"ך כרך א ע' תקטו מעתיק לשון הזהר עם ביאור. ובסה"מ תרכ"ט
 ע' ל.

62 וכ"ה בזהר ויחי דרמ"א סע"א

بحسب الحاشية، يورد نصّ مقطع الزوهار هذا.

מלחצה כהות

באזה"ת נ"ך שם ע' תקיד מעתיק הלשון.

63 וכ"ה בזהר ויחי דרמ"א סע"א

يشرح الزوهار في مقطع «فايحي» (ויחי) أن «المتجولين» موجودون في
 زينة الحضور الإلهي (שכינה, Shechinah) في الأسفل.

Zohar, Vayechi 64:651-65:661 ספר הזהר, ויחי ס"ד:תרנ"א-
 ס"ה:תרס"א

64 כי יש מלאכים שהם מז"א ויש מלאכים שהם ממלכות

يذكر هناك، على ما يبدو مشيرًا إلى هذا الموضع، أنه بحسب هذه المقالة،
 فهؤلاء ملائكة عالم الانبثاق تكوّنوا من الجانب الظاهري لأوعية الوجه
 المصغر والملكوت في عالم الانبثاق؛ ويناقش ص. 1408 سبب ورود صيغة
 meshotetim أحيانًا وصيغة meshotetos أحيانًا أخرى في الآية.

מלחצה כהות

ראה בהמשך תעריב ח"ב ע' א'תע, ואולי הכוונה לכאן, שכ' "לפמ"ש בתו"א
 בד"ה ארדה נא הב' נר' שהם מלאכים דאצ"י וכמ"ש באגה"ק שם (סי' כ)

The king by justice establisheth the land; but he that exacteth gifts overthroweth it.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

الفقرة 16

70 בנות צעדה . . עלי שור

بركة يعقوب (يعقوب) ليوسف (يوسف): «خطت البنات على السور»؛ ومن الواضح أن أغصان الكرمة تمتد فوق السور. ويُقرأ هذا هنا، على نحو ما يقرأه الزوهار (זהר)، بأن الملكوت (מלכות, Malchus) تخطو فوق ملائكتها الإثاث، «على שור shur [السور]»، لكي تنظر إلى من هم في الأسفل وتشرف عليهم.

Genesis 49:22 בראשית מ"ט:כ"ב

בן פרת יוסף בן פרת עלי שור בנות צעדה עלי שור:

Joseph is a fruitful vine, A fruitful vine by a fountain; Its branches run over the wall

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة كهوت

בראשית מט, כב.

71 הכצעקתה הבאה אלי

آية هذا المقال التعليمي (מאמר, maamar): ويُشرح الآن أن صيغها المؤنثة تشير إلى تدبير מלכות.

Genesis 18:21 בראשית י"ח:כ"א

אָרְדֶּה־נָּא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עָשׂוּ כָלָה וְאִם־לֹא אֶדְעָה:

I will go down now, and see whether they have done altogether according to the cry of it, which is come unto Me; and if not, I will know

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة كهوت

בראשית יח, כא.

الفقرة 18

72 וכמבואר באדר"ז דרצ"ג ע"ב

يشرح Idra Zuta أن تدبير عبارة «عيناه تجولان» (بصيغة المؤنث) هو الحكم، وأن تدبير عبارة «هم يجولون» (بصيغة المذكر) هو الرحمة.

Zohar, Idra Zuta 24:113-27:121 ספר הזהר, האדרא זוטא כ"ד:קי"ג-כ"ז:קכ"א

73 ושפטו העדה

في أحكام من يقتل من غير قصد: «وتحكم الجماعة» بين القاتل وولي الدم الآخذ بالتأثر؛ وهذا هو دور المحكمة في إصدار الحكم.

Numbers 35:24 במדבר ל"ה:כ"ד

וְשִׁפְטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמַּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה:

then the congregation shall judge between the smiter and the avenger of blood according to these ordinances

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

דמחיצוניות הכלים די"ס דאצי' שהן אלקות נבראו ההיכלות כו' וגם גופות המלאכים דאצי' שהן בחי' יש כו', די"ל דעיניו משוטטים ועיניו משוטטות שהן בחי' דכורין ונוקבין מבחי' ז"א ומל' כמ"ש בד"ה ארדה נא הנ"ל הן המלאכים המתהווים מבחי' חיצוניות הכלים דז"נ דאצי' כו' ע"ש. וראה שם ע' א'תח מה שלפעמים נאמר משוטטים ולפעמים משוטטות ע"ש.

65 בזוהר ר"פ שמות דף ד' ע"א בענין איש וביתו באו

الزوهار في بداية مقطع «شيموس» (שמות), في تعليقه على «جاء كل رجل مع أهل بيته»، وتفسر حاشية الحاخام حاييم فيتال (רבי חיים ויטאל) هناك ذلك بأنه الجمال (תפארת, Tiferes) والملکوت (מלכות, Malchus), أي ملائكة الوجه المصغر (ז"א / זעיר אנפין, Z'eir Anpin) والملکوت.

Zohar, Shemot 5:33-6:39 ספר הזהר, שמות ה':ל"ג-ו':ל"ט

R. Hiya found an indication of the purity of the Israelitish women in Egypt in the text: "And he made the laver of brass, and the foot of it brass, of the looking-glasses of the women assembling at the door of the tent" (Ex. 38, 8). What was the merit of the women to have made them worthy of such honour that their looking-glasses should be used for the laver of the Tabernacle? Their ritual ablutions on the one hand, and ... their eagerness to attract their husbands on the other

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

66 איש וביתו באו

«جاء كل رجل مع أهل بيته»؛ وهي الآية التي يعلّق عليها مقطع الزوهار وحاشية الحاخام حاييم فيتال.

Exodus 1:1 שמות א':א'

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ כָּאוֹ:

NOW THESE are the names of the sons of Israel, who came into Egypt with Jacob; every man came with his household

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 עמ"ש — וז"ל ג"ב

بحسب الحاشية، تقرأ النسخة هناك عبارة «نَصْ مَقْدَشْ ملك» قبل كلمة «ملاحظة».

מلاحظة كهوت

בסה"מ תרכ"ט שם: וז"ל המק"מ ג"ב.

الفقرة 15

68 בנות צעדה

بركة يعقوب (يعقوب) ليوسف (يوسف): «خطت البنات على السور» (בנות צעדה עלי שור; banos tza'adah alei shur); ومن الواضح أن أغصان كرمة مثمرة تمتد فوق السور. يقرأ الزوهار كلمة בנות (banos) بمعنى «بنات»، أي ملائكة مؤنثة، ويقرأ الفعل المفرد على أنه عائد إلى «العين».

Genesis 49:22 בראשית מ"ט:כ"ב

בן פרת יוסף בן פרת עלי שור בנות צעדה עלי שור:

Joseph is a fruitful vine, A fruitful vine by a fountain; Its branches run over the wall

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 מלך במשפט יעמיד ארץ

«الملك بالعدل يثبت الأرض»، رابطًا الملكوت (מלכות, Malchus) بـ«العدل» وبـ«عين العدل».

Proverbs 29:4 משלי כ"ט:ד'

מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֶרֶץ וְאִישׁ תְּרוֹמוֹת יִתְּרֶסְנָה:

And the L-RD said: 'I will blot out man whom I have created from the face of the earth; both man, and beast, and creeping thing, and fowl of the air; for it repenteth Me that I have made them.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة كيهوت

בראשית ו, ז.

79 נמשך ללמד חובה

يستشهد الأتتر ربي (أدمو"ר הזקן) هناك بالآيات نفسها: «لأن نزعاً قلب الإنسان شريرة»؛ فهذه الحجة التي رجّحت الإدانة أولاً، صارت لاحقاً سبباً للاستحقاق: «من يرجّح الإدانة يرجّح الاستحقاق». ويوضح أن هذا ناشئ عن انكشاف الإرادة العليا في الحكمة (חכמה, Chochmah), مما يوجّه الحكمة نحو الإحسان.

מلاحظة كيهوت

ראה לקו"ת אמור לט, א. שה"ש מז, ד. באוה"ת ענינים ע' קצו מציין לכאן.

80 ויאמר ה' אל לבו

بعد الطوفان، تصبح الحقيقة نفسها، أي ميل الإنسان إلى الشر، سبباً لعدم لعن الأرض مرة أخرى.

Genesis 8:21 בראשית ח:כ"א

וירח ה' את־ריח הניחח ויאמר ה' אל־לבו לא־אסף לְקַלֵּל עוד אֶת־הָאָדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יַעַר לִב הָאָדָם רַע מִנְעֲרִיו וְלֹא־אֶסֶף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת־כָּל־חַיֵּי כָאֲשֶׁר עָשִׂיתִי:

And the L-RD smelled the sweet savour; and the L-RD said in His heart: 'I will not again curse the ground any more for man's sake; for the imagination of man's heart is evil from his youth; neither will I again smite any more every thing living, as I have done

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة كيهوت

בראשית ח, כא.

81 וירח ה' את ריח הניחוח

الإحالة المرجعية من كيهوت لهذه الكلمات (حاشيتها أدناه).

מلاحظة كيهوت

נח ח, כא.

82 ע"פ לעשות הישר בעיני ה'

هذا هو النقاش الذي يشير إليه الأتتر ربي. وهو يفسر عبارة «ה' זו المعارف» بوصفها الوحدة العليا والوحدة السفلى، ويقول إن ה' يراقب أحياناً من الأعلى إلى الأسفل، وأحياناً من الأسفل إلى الأعلى؛ وهذا يوازي نوعي العناية الواردين هنا.

מلاحظة كيهوت

לקו"ת ראה כג, ד ואילך.

83 לעשות הישר בעיני ה' אלקיך

قول موسى (مשה) لإسرائيل: «أن تفعلوا ما هو مستقيم في عيني ه' أלקيך». ويحيل الأتتر ربي (أدمو"ר הזקן) إلى مناقشته لهذه الآية في موضع آخر (לקו"ת תורה, ראה 23d).

Deuteronomy 13:19 דברים י"ג:י"ט

כי תשמע בקול ה' אלקיך לשמור את־כל־מצותיו אשר אנכי מצוך היום לעשות השמר בעיני ה' אלקיך:

when thou shalt hearken to the voice of the L-RD thy G-d, to keep all His commandments which I command thee this day, to do that which is right in the eyes of the L-RD thy G-d

74 והצילו העדה

«وتنقذ الجماعة» القاتل من ولي الدم الآخذ بالتأثر؛ وهذا هو دور المحكمة في الإنقاذ. وتستنبط משנה (משנה) (סנהדרין 1) من هذه الآيات «جماعة تحكم وجماعة تنقذ».

Numbers 35:25 במדבר ל"ה:כ"ה

והצילו העדה את־הרצח מיד גאל הדם והשיבו אתו העדה אל־עיר מקלטו אשר־נס שמה וישב בה עד־מות הכהן הגדל אשר־משח אתו בשמן הקדש:

and the congregation shall deliver the manslayer out of the hand of the avenger of blood, and the congregation shall restore him to his city of refuge, whither he was fled; and he shall dwell therein until the death of the high priest, who was anointed with the holy oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

75 ושפטו העדה והצילו העדה עדה שופטת ועדה מצלת

الإحالة المرجعية من كيهوت لهذه الكلمات (حاشيتها أدناه).

מلاحظة كيهوت

מסעי לה, כד-כה. סנהדרין פ"א משנה א.

76 פסילנא לי לצורבא מרבנן

قال أحد الحكماء إنه كان سيّقصي نفسه عن الحكم في أمر عالم تورا كان عزيزاً عليه كجسده، لأن الإنسان لا يرى ذنباً في نفسه.

Shabbat 119a:1 שבת ק"ט א:א'

עבידנא יומא טבא לרבנן. אמר רבא תיתי לי, דכי אתא צורבא מרבנן לקמאי לדינא, לא מזיגנא רישי אבי סדיא כמה דלא מהפינא בנכותיה. אמר מר בר רב אשי: פסילנא לקה לצורבא מרבנן לדינא. מאי טעמא? — דחביב עלי כגופאי, ואין אדם רואה חובה לעצמו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

מلاحظة كيهوت

שבת ק"ט, א.

77 וכל יצר מחשבות לבו רק רע

قبل الطوفان، تقول التوراة إن اسم ه' (הוי' / שם הוי', Havayah) رأى «أن كل ميل من أفكار قلبه ليس إلا شرّاً طوال النهار»؛ وقد قرئت هذه الحقيقة بوصفها أساساً للإدانة.

Genesis 6:5 בראשית ו:ה'

וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל־יִצְרַח מַחֲשַׁבֹּת לִבּוֹ רָק רַע כָּל־הַיּוֹם:

And the L-RD saw that the wickedness of man was great in the earth, and that every imagination of the thoughts of his heart was only evil continually

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة كيهوت

בראשית ו, ה.

78 ויאמר ה' אמתה את האדם

«وقال ه': سأمحو الإنسان»: كان هذا هو القرار الذي أعقب اعتبار نزع الإنسان الشريرة دليلاً على ذنبه.

Genesis 6:7 בראשית ו:ז'

ויאמר ה' אמתה את־הָאָדָם אֲשֶׁר־בָּרַאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי נַחֲמַתִּי כִּי עָשִׂיתָם:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 וּרְאֵה הַכְּצַעְקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂו

קלם ה' אל אברהם (אברהם) بشأن سدوم. وعلى ظاهر العبارة: «هل أتقوا (כלה, kalah) بحسب صراخها?»; لكن المقالة (מאמר, maamar) תقرأها جملةً جملةً، وتفهم כלה, كما يفعل راشי (רש"י). بمعنى الهلاك، وتفهم «وإن لم يكن الأمر كذلك» على أنه احتمال أن يجد الإحسان (חסד, Chesed) لهم استحقاقًا.

Genesis 18:21 בראשית י"ח:כ"א

אֶרְדָּה-נָא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעְקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂו כְּלָה וְאִם-לֹא אֶדְעָה:

I will go down now, and see whether they have done altogether according to the cry of it, which is come unto Me; and 'if not, I will know

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 וז"ש במדרש ארדה נא ממדה"ר למדה"ד

بحسب الحاشية، يُحدّد هناك مصدر هذا المdrash.

מلاحظة כיהוט

ראה רמב"ן וירא יח, כ. הנסמן במאמרי אדה"א בראשית ע' קצו.

86 וז"ש במדרש ארדה נא ממדה"ר למדה"ד

تحيل حاشية كيهوت هنا إلى رامبان (רמב"ן), استنادًا إلى المdrash (מדרש, Midrash) الذي يفسّر «سأنزل» بأنه انتقال من صفة الرحمة إلى صفة الحكم.

Ramban on Genesis 18:20 רמב"ן על בראשית י"ח:כ'

87 ובוזהר דק"ה ע"ב

يقتبس هذا الزohar, الذي يتبع المdrash: «ألم يكن القدوس المبارك (קב"ה) / קודשא בריך הוא, kudsha brich hu) يعلم...? بل إن «سأنزل الآن» تعني النزول من مستوى الرحمة إلى مستوى القضاء».

מلاحظة כיהוט

בתורת חיים ר"פ וירא (צו, א): בזהר [ח"א קה, ב] א' ע"ד המדרש הנ"ל וז"ל וכי לא הוה ידע קודב"ה דא' ארדה נא . . אלא ארדה נא מדרגא דרחמי לדרגא דדינא כו'.

88 ובוזהר דק"ה ע"ב ארדה נא מדרגא דרחמי לדרגא דדינא

يسأل الزohar (זהר) ألم يكن ه' يعلم ذلك من قبل، ويفسّر «سأنزل» بأنه انتقال من مستوى الرحمة إلى مستوى الحكم.

Zohar, Vayera 12:201–14:212 ספר הזהר, וירא י"ב:ב-א-י"ד:ר"ב

According to another interpretation, again, the proper reading is 'asu (they have made), and this accords with the translation of Onqelos. It says: "I will go down and see." Are not all things revealed before the Almighty that there was need for Him to go down and see? The expression, however, "I will go down", implies descent from the grade of mercy to that of rigour, and by "and see" is meant the consideration of the kind of punishment to be meted out to them.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

الفقرة 19

89 רש"י פי' בחומש ארדה נא למד לדיינים שלא יפסקו דיני נפשות

אלא בראיה

يستنبط راشي من قوله: «سأنزل وأرى» أن على القضاة ألا يفصلوا في

القضايا التي تستوجب عقوبة الإعدام من دون أن يعاينوها بأنفسهم.

Rashi on Genesis 18:21 רש"י על בראשית י"ח:כ"א

ארדה נא. למד לדיינים שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה, הכל כמו שפרשתי בפרשת הפלגה. דבר אחר, ארדה נא לסוף מעשיהם: הכצעקתה. של מדינה: הבאה אלי עשו. וכן עומדים במדרג, כלה אני עושה בהם, ואם לא יעמדו במדרג אדעה מה אעשה להפרע מהן ביסוריו ולא אכלה אותן. וכיוצא בו מצינו במקום אחר, ועתה הורד עזרך מעליך ואדעה מה אעשה לך (שמות ל"ג); ולפיכך יש הפסק נקדת פסיק בין עשו לכלה, כדי להפריד תבה מחברתה. ורבותינו ...

ארדה נא I WILL GO DOWN NOW — This teaches the judges that they should not give decisions in cases involving capital punishment, except after having carefully looked into the matter — all as I have explained in the section dealing with the dispersion of the nations (11:5). Another explanation of is: I will go down to the very end of their doings (I ארדה נא will fathom the depths of their wickedness) WHETHER ACCORDING TO THE CRY OF IT (literally, of ... her) — i.e. the cry of the

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

90 דאיתא בת"ז

الإحالة المرجعية من كيهوت لهذه الكلمات (حاشيتها أدناه).

מلاحظة כיהוט

בהקדמה (פתח אליהו).

91 في صلاة إيلياهو الافتتاحية (פתח אליהו, Patach Eliyahu). يُقال إن الصفات المنبثقة (ספירות, Sefiros) العشر تسير: «واحدة طويلة، وواحدة قصيرة، وواحدة متوسطة».

Tikkunei Zohar 17a:13 תקוני הזהר י"ז א:י"ג

ואלין עשר ספירן. אינון אולין כסדרן. חד אריך וחד קצר וחד בינוני

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

92 גמ"ח בין לעניים בין לעשירים

أعمال الإحسان أعظم من الصدقة، لأنها تُقدّم للفقراء والأغنياء على السواء. وهذا يبين هنا أن الإحسان (חסד, Chesed) يتجاوز الرحمة في مداه.

Sukkah 49b:11 סוכה מ"ט ב:י"א

תנו רבנן: בשלושה דברים גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה. צדקה — בממונו; גמילות חסדים — בין בגופו, בין בממונו. צדקה — לעניים; גמילות חסדים — בין לעניים בין לעשירים. צדקה — לחיים; גמילות חסדים — בין לחיים בין למתים.

Our rabbis taught: In three respects gemilut hasadim is superior to charity: charity can be done only with one's money, but gemilut hasadim can be done with one's person and one's money. Charity can be given only to the poor, but gemilut hasadim both to the rich and the poor. Charity can be given to the living only, gemilut hasadim can be done both to the living and to the dead

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

الفقرة 20

93 ראובן

תְּסַמֵּי לֵיטָה (לאה) אִבְנָהּ הַבְּכֹר רְאוּבֵן (ראובן), «לֹאֵן אִסְם ה' (הוי' / שם הוי', Havayah) קִד רָאִי (ראה, ra'ah) עֲנֵאִי», רִאֲבָטָא אִסְם רְאוּבֵן בַּרְלֻוּיָהּ.

Genesis 29:32 בראשית כ"ט:ל"ב

וַתֵּהָר לֵאָה וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי אָמְרָה כִּי־רָאָה ה' בְּעֲנִיִּי כִּי עָתָה יִצְחָקֵנִי אִישִׁי:

And Leah conceived, and bore a son, and she called his name Reuben; for she said: 'Because the L-RD hath looked upon my affliction; for now my husband will love me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 שמעון

תְּסַמֵּי לֵיטָה אִבְנָהּ הַשֵּׁנִי שְׁמֻעֹן (שמעון), «לֹאֵן ה' קִד שִׁמַּע (שמע, shama)», רִאֲבָטָא אִסְם שְׁמֻעֹן בַּלְשִׁמַּע.

Genesis 29:33 בראשית כ"ט:ל"ג

וַתֵּהָר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר כִּי־שָׁמָעָה אֲנִי וַיִּתֶּן־לִי גַם־אֶת־זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שִׁמְעוֹן:

And she conceived again, and bore a son; and said: 'Because the L-RD hath heard that I am hated, He hath therefore given me this son also.' And she called his name Simeon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

حول هذه الطبعة

.the notes و our explanations و the English translation و This edition contains the Hebrew text

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

.Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0

.Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) عبر سفاريا: (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Pardes Rimonim (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by .M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Daf Shevui (CCo)

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

الترجمة العربية والشروح: أُعدت لموقع LikuteiTorah.com بمساعدة الذكاء الاصطناعي (openai/gpt-6-luna-pro:batch)، وقورنت بالنص العبري وبموقع سفاريا؛ ولم يراجعها محرر بشري بعد. يرجى التحقق من كل ما هو مهم بالرجوع إلى النص العبري.

طلب الريبي أن تُدرّس مآماريم باراشا الأسبوع، «الباراشا الحسيدية»، خلال ذلك الأسبوع، موزعة على أيامه السبعة (Sichah of Shabbos Parshas) likuteitorah.com/about/the-chassidishe- (Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306–309) لماذا ندرسها، وما بركات الريبي: /parsha

مشروع مجاني غير تجاري؛ لا يُباع هنا شيء. والمشروع غير تابع لكيهوت أو سفاريا أو مكتبة لوبافيتش. © likuteitorah.com

من 2/vayeira/torah-ohr/ar/likuteitorah.com/

إهداء تكريماً لـ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

والد الريبي، ريب ليفي يتسحاق